

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ

ΠΕΡΙ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
&
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ
ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

NEA IΩΝΙΑ 2016

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ
ΑΕΩΦΟΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ 340
Τ.Κ. 14231 Ν. ΙΩΝΙΑ
ΤΗΛ.: 210 2753800
www.nif.gr
email: mitropoli@nif.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
Α. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ	
1. ΩΡΑΡΙΟ ΙΕΡΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ.....	9
2. ΤΥΠΙΚΟ ΤΩΝ ΕΝΟΡΙΩΝ ΜΑΣ.....	16
3. ΚΑΝΔΗΛΕΣ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΩΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ.....	17
4. ΝΙΠΤΗΡΑΣ.....	18
5. ΧΩΝΕΥΤΗΡΙΟΝ.....	18
6. ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ.....	19
7. ΠΡΟΘΕΣΗ.....	20
8. ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	21
8 ^α . Ἐνδυσις καὶ στολισμός τῆς Ἁγίας Τραπέζης.....	21
8 ^β . Τά Ιερά Ἄμφια τῆς Ἁγίας Τραπέζης.....	22
9. ΣΚΕΥΟΦΥΛΑΚΙΟΝ.....	22
10. ΑΜΦΙΑ ΚΛΗΡΙΚΩΝ.....	23
11. ΣΤΟΛΕΣ ΙΕΡΟΠΑΙΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΡΑΣΑ ΙΕΡΟΦΑΛΤΩΝ.....	24
12. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ.....	25
13. ΓΡΑΦΕΙΟ ΙΕΡΕΩΝ ΚΑΙ ΩΡΑΡΙΟΝ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ.....	25
14. ΠΑΓΚΑΡΙΑ.....	27
15. ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ.....	27
16. ΑΡΤΙΕΡΕΣ.....	27
17. ΣΚΕΥΟΣ ΑΡΤΟΚΛΑΣΙΑΣ ἢ ΠΑΡΑΤΡΑΠΕΖΙΑ.....	28
18. ΔΙΣΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΛΟΓΙΑΣ.....	28
19. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ.....	29
20. ΤΗΡΗΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ.....	30
Α. Βιβλία Εκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου.....	30
Β. Βιβλία Ἐνοριακοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου.....	30
Γ. Βιβλία Νεότητος.....	30
21. ΑΔΕΙΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ.....	32
B. ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ.....	33
1. ΕΥΤΑΞΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΛΑΤΡΕΙΑ.....	34

2. ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ.....	39
3. ΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΙΑ ΜΕΤΑΛΗΨΗ.....	42
4. ΚΗΡΥΓΜΑ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ.....	45
5. ΤΥΧΕΡΑ - ΦΙΛΟΤΙΜΑ.....	47
6. ΙΕΡΟΠΑΙΔΕΣ.....	51
7. ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ.....	53
8. ΤΕΛΕΣΗ ΙΕΡΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ.....	56
9. ΤΕΛΕΣΗ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΒΑΠΤΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΓΑΜΟΥ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ.....	58
10. ΙΕΡΟΨΑΛΤΕΣ.....	61
11. ΝΕΩΚΟΡΟΙ.....	64
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	69

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

**ΠΕΡΙ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
&
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ
ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αγαπητοί μου ἐν Χριστῷ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,

ἀπό τήν ἡμέρα πού, Χάριτι Θεοῦ, ἀνῆλθα στόν Ἐπισκοπικό Θρόνο τῆς τοπικῆς μας Ἑκκλησίας, ἥτοι τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ιωνίας καὶ Φιλαδελφείας, καὶ ἀφοῦ ἐπισκέφθηκα πάλιν καὶ πολλάκις τίς ἐμπεπιστευμένες ὑπό τοῦ Δωρεοδότου Κυρίου μας Ἐνορίες, Παρεκκλήσια, Ιδρύματα καὶ Ιερές Μονές, διαπίστωσα ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο νά ἐπανεξετάσουμε μερικά θέματα, τά όποια ἀποτονται τῆς λειτουργικῆς καὶ ποιμαντικῆς ἀποστολῆς μας ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ποικίλων ἀστικῶν προκλήσεων. Σκέφθηκα ὅτι ἀπό τό νά σᾶς ἀποστέλλω μεμονωμένες ἐγκυκλίους εἶναι προτιμότερο νά καταρτισθεῖ ἔνα ἐγχειρίδιο μέ ἀνάλογα θέματα τοιαύτης φύσεως, προκειμένου νά τά ἔχετε σ' ἔνα σῶμα, ὥστε εὐκόλως νά ἀνατρέχετε ὅλοι σ' αὐτό κάθε φορά πού θά παρίσταται ἀνάγκη. Σᾶς προτρέπω νά τά μελετᾶτε καὶ νά πράττετε ἀναλόγως. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἐπικοινωνία μας, ἀποτυπωμένη στό παρόν ἐγχειρίδιο, θά ἀποτελέσει τήν ἔναρξη γιά μία λειτουργική καὶ ποιμαντική θεώρηση τῶν ὅσων μέχρι τώρα ἐφαρμόζετε καὶ τῶν ὅσων ἐξ αὐτῶν ὀφείλετε νά διορθώσετε καὶ ἐφ' εξῆς νά ἀκολουθήσετε πρός δόξαν Θεοῦ καὶ τῆς Ιερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως. Τά ὅσα περιγράφονται στή θεματολογία τῆς παρούσης Ἐγκυκλίου ἀφοροῦν α) στά περί τοῦ Ιεροῦ Ναοῦ καὶ β) στήν ποιμαντική τῶν Ιερῶν Μνησηρίων μέ προεκτάσεις σέ διάφορα ἐκκλησιαστικά θέματα.

Κυρίαρχο θέμα, ὅπως ἄλλωστε κυρίαρχη θέση κατέχει καὶ στήν ζωή τῆς Ἑκκλησίας, εἶναι ἡ τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Δέν νοεῖται Ἑκκλησία χωρίς τό Σῶμα καὶ τό Αἷμα τοῦ Κυρίου μας, ἐνῶ κάθε ἐνέργεια πρίν, κατά, καὶ μετά ἀπό Αὐτήν εἶναι

ίερό μας καθήκον, τό όποιον καί πραγματοποιεῖται πρός δόξαν τοῦ ὄντος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καί διακονίαν τοῦ εὐλογημένου λαοῦ τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλησίας.

Ἐνελπιστῶ ὅτι ἄπας ὁ κλῆρος, Πρεσβύτεροι καί Διάκονοι, Μοναχοί καί Μοναχές, Τεροφάλτες, Νεωκόροι ἀλλά καί οἱ πιστοὶ μας, θά συμμερισθεῖτε τίς λειτουργικές καί ποιμαντικές ἀνησυχίες μουν ὡς πνευματικοῦ σας πατέρα καί ἀπό τοῦ νῦν θά ἐφαρμόσετε ἀπαρεγκλίτως τά ὅσα διαλαμβάνονται στήν παροῦσα Ἐγκύλιο μουν γιά θέματα Λειτουργικά καί Ποιμαντικά.

Σύν Θεῷ, θά ἀκολουθήσουν καί ἄλλες τέτοιες ποιμαντικές προσπάθειες μέ θέματα πού δέν διαλαμβάνονται στήν παροῦσα Ἐγκύλιο, ἀλλά θά ἀπαντοῦν σέ πιθανές ἀπορίες σας, ἀλλά καί σέ ποικίλα ἐκκλησιαστικά ζητήματα πού θά προκύψουν στό ἐγγύς μέλλον.

Σᾶς εὐχομαι καλή μελέτη καί ἐφαρμογή πρός δόξαν Θεοῦ.

Μετά πολλῶν εὐχῶν καί εὐλογιῶν,

Ο Μητροπολίτης

† Ο Νέας Ιωνίας καί Φιλαδελφείας

ΓΑΒΡΙΗΛ

A.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ

1. ΩΡΑΡΙΟ ΙΕΡΩΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Το πρόγραμμα της Ιερᾶς Μητροπόλεως μας, τό όποιο ἐνέκρινα ως Ἐπίσκοπός σας, ἐπιθυμῶ νά τηρεῖται κατά γράμμα πρός ἀποφυγήν σκανδαλισμοῦ τῶν πιστῶν μας. Ο λαός μας πρέπει νά γνωρίζει ἀπαραιτήτως πότε ξεκινᾶ καὶ πότε τελειώνει μία ἀκολουθία στούς Ναούς μας, προκειμένου νά προγραμματίζει τή συμμετοχή του. Σέ μία κοινωνία συνεχῶς ἔξελισσόμενη καὶ μεταβαλλόμενη ὁ κάθε ἄνθρωπος ὀργανώνει τό ήμερήσιο πρόγραμμά του. Ο λίγος χρόνος πού τοῦ ἀπομένει ἀπό τίς βιοτικές του μέριμνες θά πρέπει νά καλύπτει καὶ τίς λατρευτικές ἀνάγκες του.

Τό μέχρι σήμερα ήμερήσιο πρόγραμμα τῶν Ιερῶν Ακολουθῶν τῶν Ναῶν μας, καὶ μάλιστα στίς ἀστικές κοινωνίες πού ζοῦμε ἐμεῖς καὶ δή στήν Ιερά Μητρόπολή μας, ἔχει δείξει ὅτι δέν ἀνταποκρίνεται στίς ἀνάγκες τοῦ ἀστικοῦ ποιμανίου μας. Σκεφθήκαμε ποτέ ὅτι μέ τό ἥδη ὑπάρχον λειτουργικό πρόγραμμά μας μόνο λίγοι μποροῦν νά συμμετέχουν στίς ἀκολουθίες καὶ ἴδιαιτέρως μόνον οἱ συνταξιοῦχοι; Οἱ Ναοί μας μερικές φορές δείχνουν ὅτι λειτουργοῦν μόνον γιά τους συνταξιούχους. Μήπως εἶναι καιρός νά σκεφθοῦμε ὅτι ἡ ποιμαντική μας πρέπει νά ἀσχοληθεῖ καὶ μ' ἓνα ἄλλο ὀρολόγιο πρόγραμμα, πού θά ἔχει προτείσει καὶ τίς νέες οἰκογένειες καὶ γενικά τούς νέους ἀνθρώπους; Πᾶς, γιά παράδειγμα, ἔνας ἐργαζόμενος σέ μία πολυεθνική ἔταιρείᾳ δύναται νά συμμετάσχει στήν Κυριακάτικη Θεία Λειτουργία, ἐφόσον ἡ ἐν λόγῳ ἔταιρείᾳ τόν ἀναγκάζει νά ἐργάζεται καὶ τίς Κυριακές; Σκεφθήκαμε νά δώσουμε ποιμαντικῶς μία λύση γι' αὐτή τήν κατηγορία τῶν πιστῶν μας;

Γιά παράδειγμα, κάποια ἐνορία ἡ κάποιες ἐνορίες ἀπό κοινοῦ θά μπορούσαν, μέ ετήσιο προγραμματισμό, νά ἀναλάβουν τήν εὐθύνη γιά τήν ὁργάνωση μικρῶν ἀγρυπνιῶν τά Σαββατόβραδα ὅλου τοῦ ἔτους, προκειμένου να καλύψουν τίς λατρευτικές ἀνάγκες τῶν πιστῶν μας.

Ως ποιμένες συναισθανθήκαμε ποτέ ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν πιστῶν μας εἶναι ταλαιπωρημένοι καὶ σοβαρά κουρασμένοι ἀπό τίς ἐργασίες τους καὶ ὅτι ὁ τρόπος τῆς λειτουργικῆς μας ἔκφρασης μέ τίς μακρόσυρτες ἀκολουθίες τούς ταλαιπωρεῖ καὶ τούς καθιστᾶ ἀνήμπορους νά μᾶς ἀκολουθήσουν; Τήν λύση στό προκῦψαν ποιμαντικό λειτουργικό μας πρόβλημα μᾶς τή δίδει ἡ καλή γνώση τῆς λειτουργικῆς Παραδόσεώς μας καὶ ἡ ἐπιστροφή μας σ' αὐτήν.

Εἶναι γνωστό ὅτι μέχρι τὸν 14^ο αἰ. στό Ναό τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης, σύμφωνα μέ μαρτυρίες τοῦ Ἅγιου Συμεὼν Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, λειτουργοῦνταν τό «Ἀσματικό» ἡ «Ἐνοριακό», λεγόμενο, τυπικό¹. Ὁμως, ἀπό τήν ἐποχή ἐκείνη καὶ ἔπειτα αὐτό σταμάτησε νά εἶναι τό ἐπικρατοῦν στήν λειτουργική μας τάξη τυπικό καὶ ἐπικράτησε τό «Μοναστικό» ἡ «Μοναχικό» τυπικό². Αποτέλεσμα αὐτοῦ ἦταν ἡ συμμετοχή τοῦ πιστοῦ λαοῦ κατά τήν Θεία Λατρεία νά μηδενισθεῖ καὶ τά φαλλόμενα τροπάρια, μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τήν εἰσαγωγή τῶν νέων μορφῶν λειτουργικῶν κειμένων, κατά βάσιν ἀγνώστων στούς πιστούς, ὅπως κανόνες τῶν ἀγίων κ.ἄ., νά ἀνατεθοῦν στούς εἰδήμονες ίεροψάλτες.

Ἐτσι, ὁ λαός μας παραμένει ἔκτοτε ἀπλῶς θεατής τῶν τελουμένων, μέ ἀποτέλεσμα, ὅταν τά μέλη τῶν τυπικῶν εἶναι μακρόσυρτα καὶ μακροσκελῆ, νά ἐπιφορτίζουν τήν ὅλη διεξαγωγή

¹ Συμεών Θεσσαλονίκης, *Περί τῆς Θείας Προσευχῆς*, P.G. 155, 301, σ. 556A: «Ἄλλ' ἡ μέν ἡ ἀσματική αὕτη ἀκολονθία πέπανται ἐν πόλεσιν ἄλλαις, καλῶς οὖσα συντεθεμένη, καὶ διὰ φαλμῶν καὶ ἐφυμνίων Θεῷ αναφερομένη· ἐν μόνῃ δέ τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ εὐσεβεστάτη πόλει Θεσσαλονίκῃ κατά τήν μεγάλην αὐτῆς Ἐκκλησίαν... συντετήρηται καὶ μένει».

² Ο.π., P.G. 155, 302, 303 σ. 556C: «Ἐν ταύταις δέ ταῖς μοναῖς καὶ σχεδόν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ἡ τοῦ ἀπό τῶν Τεροσολύμων Τυπικοῦ τῆς μονῆς τοῦ ἀγίου Σάββα τελεῖται τάξις».

τῆς λατρείας και συνάμα νά κουράζουν καί νά ἀπομακρύνουν τόν κόσμο ἀπό τήν ἀληθινή βίωση τῆς λατρείας. Κοινή διαπίστωση ὅλων ἡμῶν τῶν κληρικῶν εἶναι ὅτι, τουλάχιστον κατά τίς Κυριακάτικες Θείες Λειτουργίες, ὁ πιστός λαός προσέρχεται πρός τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας καί ὅχι ἀπό τήν ἀρχή. Ως ποιμένες, ὀφείλουμε κάτι νά κάνουμε, προκειμένου νά διορθώσουμε τά κακῶς κείμενα εἴτε ἀφοροῦν ἐμᾶς τούς κληρικούς καί ἰεροφάλτες, εἴτε τό ποίμνιό μας.

Γιά τόν λόγο αὐτό, προτρέπω ὅλους μας, ἀνωτέρους καί κατωτέρους κληρικούς καί ἰεροφάλτες, ὅπως ὁ χρόνος διαρκείας τῆς Κυριακάτικης Θείας Λειτουργίας νά μήν ύπερβαίνει κατά τό χειμῶνα τήν 10:30π.μ. καί κατά τήν διάρκεια τοῦ θέρους τήν 10:15π.μ. Στίς περιπτώσεις ὅπου τίς Κυριακές τελεῖται δεύτερη Θεία Λειτουργία αὐτή θά ξεκινᾶ τήν 10.30π.μ. Πρέπει καί ὀφείλουμε νά λειτουργοῦμε γιά τόν πιστό λαό μας καί ὅχι μόνον γιά ἐμᾶς τούς κληρικούς καί γιά ἐκείνους πού δύνανται νά παρενορίσκονται, προσαρμοζόμενοι στό δικό μας πρόγραμμα.

Κατά τήν Θεία Λατρεία, πού εἶναι ὁ βασικός κορμός τῆς πίστεώς μας, ὀφείλουμε ὅλοι μας νά συμμετέχουμε ἐν ἐνί στόματι καί μιᾶ καρδίᾳ. Ἄλλωστε, δέν λειτουργοῦμε μόνον ἐμεῖς ὡς κληρικοί, ἀλλά κλῆρος καί λαός συλλειτουργοῦμε. Εἶναι γνωστό ὅτι στήν Ὁρθόδοξη παράδοση ποτέ δέν ἐπικράτησε νά τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία μόνον ἀπό τόν κληρικό, ἀλλά πάντοτε μέ τή συμμετοχή τουλάχιστον ἐνός πιστοῦ. Μόνος του ὁ κληρικός δέν δύναται νά τελέσει κανένα ἀπολύτως μυστήριο. Ὁρθόδοξη προϋπόθεση εἶναι ἡ συμμετοχή τοῦ λαοῦ μας στήν ἐπιτέλεση τῶν Ιερῶν Ακολουθιῶν καί δή στό Μυστήριο τῶν μυστηρίων πού εἶναι ἡ Θεία Εὐχαριστία. Ἐξαιτίας τῆς Εὐχαριστίας, οἱ διάφορες λειτουργίες, καθῶς καί τά μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι διαρκῶς σέ κατάσταση σχέσης καί ἀλληλεξάρτησης³. Άκομη καί στά μυστήρια τῆς χαρᾶς, ὅπως τοῦ Γάμου καί τῆς Βαπτίσεως, ἀπαιτεῖ ἡ Ὁρθόδοξη παρά-

³ Στ. Γιαγκάζογλου, *Εὐχαριστία καὶ Κανονική Παράδοση*, Θεολογία, τ. 86, τεῦχος 3, 2015, σ.4.

δοσή μας νά τελοῦνται ἐν τῷ φωτί καί ὅχι κρυφά καί μυστικά. Γιά τόν λόγο αὐτό στό γάμο ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τουλάχιστον ἑνός παρανύμφου καί στή βάπτιση τοῦ ἀναδόχου! Αὐτή εἶναι ἡ σοφία τῆς λειτουργικῆς μας παραδόσεως.

Εἴθισται τελευταίως πολλές ἐνορίες, καί μάλιστα κάποιοι Τερεῖς καί ιεροψάλτες πού ἔχονται σέ ἐπαφές μέ Όρθόδοξα μοναστήρια, τά όποια φέρουν διαφορετικές τυπικές διατάξεις ἀπ' αὐτές τῶν ἐνοριῶν μας, νά προσπαθοῦν μέ κάθε τρόπο νά «μοναστικοποιήσουν» τίς ἐνορίες μας καί τὰνάπαλιν, μοναστήρια νά «ἐνοριοποιοῦνται». Καί οἱ δύο αὐτές συνήθειες ἀποτελοῦν μία ἐκτροπή ἀπό τή γνήσια παράδοση τῆς Όρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τά μοναστήρια θά πρέπει νά τηρήσουν αὐστηρά τά μοναστικά τους τυπικά καί τόν συγκεκριμένο χρόνο τῆς λατρείας τους, οἱ δέ ἐνορίες νά ἀναλογισθοῦν ὅτι δέν ὠφελεῖ νά μιμοῦνται ἄκριτα τήν μοναστηριακή πρακτική, ἀλλά νά γίνουν χῶροι πού θά θεραπεύουν τούς πιστούς μέσα ἀπό τό γνήσιο βίωμά τους, ἥτοι μέ τήν συμμετοχή τους στήν Θεία Λατρεία.

Κατόπιν τούτων, καλοῦμε μετά λόγου γνώσεως ὅλους, κληρικούς καί ιεροψάλτες, νά συναισθανθοῦμε τήν εὐθύνη μας καί τήν ἀπαίτηση τῶν καιρῶν γιά μία πραγματική βίωση τῶν τελουμένων στήν Όρθόδοξη Ἐκκλησία, μέ στόχο τήν ἀληθινή λειτουργική ἀναγέννηση τῶν πιστῶν μας. Τό αἵτημα αὐτό, πού ἐκφράζεται καί συνοδικῶς ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελεῖ ὅχι μία ἄκριτη ἐπιστροφή σέ κάτι παλαιό, ἀλλά ἔνα αἵτημα γιά συνεχόμενη λειτουργική κατήχηση τῶν πιστῶν, ἔναν ἀληθινό λειτουργικό ἐπανευαγγελισμό στήν ὁρθή καί σωστή ἐπιτέλεση τής Θείας Λατρείας. Υπό τό πνεῦμα αὐτό, σᾶς προτρέπω ώς Ποιμένας σας, οἱ ἀκολουθίες στίς ἐνορίες νά μήν γίνονται μακροσκελεῖς γιά νά μήν κουράζουν τούς πιστούς μας, τά δέ μοναστήρια μας νά μήν μιμοῦνται τίς ἐνοριακές πράξεις, ἐπιτελώντας ἐνοριακά μυστήρια καί τελετές, ὅπως βαπτίσεις καί μνημόσυνα. Η ἐνορία θά πρέπει νά ξαναβρεῖ τόν δρόμο της, νά ἐμπνεύσει στούς πιστούς ὅτι αὐτή παραφένει ό φυσικός λειτουργικός χῶρος γιά προσευχή καί προσωπική λατρεία μέσω τῶν μυστηρίων. Θά πρέπει ὅλοι,

ίερεις, διάκονοι, ιεροψάλτες καί νεωκόροι, κατηχητές καί κατηχήτριες νά βοηθήσουμε πρός τόν σκοπό αύτό καί νά ἀποτρέψουμε τήν διαρκή αίμορραγία τῶν ἐνοριῶν μας πού συντελεῖται μέ τίς λεγόμενες «μεταβιβάσεις». Φθάσαμε σέ τέτοιο σημείο ἐκτροπῆς, ὡστε τά βασικά μυστήρια τῶν πιστῶν μας νά τελοῦνται σέ κτήματα καί φάρμες, χωρίς κανείς μας νά ἀγωνίζεται μέσω τῆς κατηχήσεως νά συμβουλεύει καί νά ἀποτρέπει.

Γιά τοῦτο, συνιστοῦμε ἀπό σήμερα σέ κάθε ἐνορία τῆς Μητροπολιτικῆς μας περιφερείας νά συσταθεῖ, μέ τήν εὐθύνη τῶν προϊσταμένων καί τῶν ἐφημερίων, πρεσβυτέρων καί διακόνων, κατηχητική προσπάθεια καταρτίσεως τῶν πιστῶν μας, ίδιαιτέρως στό θέμα τῶν Ιερῶν Μυστηρίων τοῦ Γάμου καί τῆς Βαπτίσεως. Γιά τόν σκοπό αύτό, σέ κάθε ἐνορία, μέ τή συνεργασία τῶν κληρικῶν, νά ἀναρτηθεῖ ἔνα ἑτήσιο πρόγραμμα στούς πίνακες ἀνακοινώσεων κάθε Ιεροῦ Ναοῦ ἢ ἀκόμη καί στίς ίστοσελίδες, ὅπου ὑπάρχουν, ὡριαίων μηνιαίων συνάξεων, προκειμένου, τουλάχιστον γιά τά μυστήρια αύτά νά καταρτίζονται κατηχητικῶς οἱ μελλόνυμφοι μαζί μέ τούς παρανύμφους καί οἱ γονεῖς μέ τούς ἀναδόχους τους ἀντιστοίχως.

Μέ τήν ἔξατομικευμένη αύτή προσπάθεια, πού ἥδη συντελεῖται καί σέ ἄλλες ἐνορίες, ἐκτός τῆς δικῆς μας Μητροπόλεως, γίνεται μία καλή κατήχηση ἐκ μέρους τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας μας καί τά ἀποτελέσματα εἶναι ἐμφανῆ. Δέν θά πρέπει οἱ ιερεῖς νά ὑπηρετοῦμε ὡς ἀπλοί ὑπάλληλοι στά γραφεῖα τῶν Ναῶν μας, ἀλλά θά πρέπει νά ζωστοῦμε τά ήνια τῆς πνευματικῆς ὁργωσης τῶν πιστῶν μας, πού δυστυχῶς βρίσκονται σέ μεγάλη πνευματική ἄγνοια σχετικά μέ τό πῶς καί τό γιατί τῶν Ιερῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας. Γιά τόν λόγο αύτό, προτείνω ὡς Ἐπίσκοπός σας, νά μελετήσετε πολύ καλά τά κείμενα τῶν Ιερῶν Ἀκολουθιῶν τῶν μυστηρίων καί οἱ δυνάμεινοι κληρικοί μας νά ἀναλάβετε μέ εὐθύνη τό ἔργο τῆς ἐπανακατηχήσεως τῶν πιστῶν. Σᾶς συνιστῶ ἀνεπιφύλακτα νά μελετήσετε τά ἀντίστοιχα ἐγχειρίδια τῆς Ιερᾶς Συνόδου καί συναφῆ ἐγχειρίδια καταξιωμένων, ἐπί τῶν ὡς ἄνω θεμάτων, κληρικῶν. (π.χ. Γρηγορίου Ιερομονάχου, «Ἡ Θεία Λειτουργία», κ.ἄ.)

Ἐπίσης, ἀπό τῆς σήμερον καθίσταται δυνατόν σέ ὅλες τίς ἐνορίες μας, ὅπου ὑπάρχουν περισσότεροι ἀπό δύο κληρικοί, νά τελοῦνται βραδυνές Θεῖες Λειτουργίες καὶ ἀγρυπνίες, ὅχι μακρόσυρτες καὶ κουραστικές, ἀλλά ἀνταποκρινόμενες στά δεδομένα τῶν ἐργαζομένων πιστῶν μας, ὡστε νά δύνανται καὶ αὐτοί, ιδιαίτερα κατά τίς μεγάλες ἔօρτες Αγίων τῆς Ἐκκλησίας, νά συμμετέχουν. Ως ἐνδεικτικό ὡράριο προτείνω τήν 6^{ην} ἔως 8^{ην} βραδυνήν κατά τούς χειμερινούς μῆνες, καὶ την 7^{ην} μέ 9^{ην} βραδυνήν τούς θερινούς. Ἐπίσης, καὶ πάλι λόγω τῶν ποιμαντικῶν προκλήσεων τῶν ἀστικῶν κέντρων, σᾶς προτρέπω, ὅπου πιστεύετε ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο, νά τελεῖται καὶ δευτέρη Θεία Λειτουργία κατά τήν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς πρός ἐξυπηρέτησιν τῶν νέων ζευγαριῶν καὶ τῶν μή δυναμένων νά προσέλθουν τίς πρωινές ὥρες, ὡς καὶ προανέφερα.

Θεωρῶ ἀναγκαῖο ὅλοι οἱ ίερεῖς τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως μας νά ἐπιτελοῦν τακτικά τήν Θεία Λειτουργία. Ἀριστο θά εἶναι νά ἐπιτελεῖται καθημερινά ἡ Θεία Λειτουργία, ὅπου ὑπάρχουν πάνω ἀπό τρεῖς (3) ίερεῖς στήν ἐνορία. Η καθημερινή ἐπιτέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἀγιάζει τούς ἀνθρώπους, μᾶς καθιστᾶ δοχεῖα τῆς Χάριτος τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, ὅμορφαίνει τίς Ἐκκλησίες μας καὶ δίνει τήν ἐλπίδα στούς πιστούς ὅτι ζεῖ Κύριος ὁ Θεός.

Ἐπίσης, προτείνουμε καὶ ἐπευλογοῦμε, ἐκτός τῶν ἀνωτέρω, νά ἐπιτελεῖται τακτικά τό Ιερό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου στούς Ιερούς Ναούς μας, συνδυαζόμενο μέ μικρές ἐσπερινές ἀγρυπνίες. Ο πιστός λαός, βασανιζόμενος ἀπό πολλά προκύπτει ἀπό τήν τακτική ἐπιτέλεση τῶν Ιερῶν Μυστηρίων. Στό σημεῖο αὐτό ἐπιθυμῶ νά ύπογραμμίσω τήν ἀνάγκη νά ἐνημερώνετε τούς πιστούς τῶν ἐνοριῶν σας ὅτι τό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου δέν ἐπιτελεῖται «γιά τό καλό», οὕτε ἔχει μαγικές ιδιότητες. Εἶναι μυστήριο θεραπείας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπιτελεῖται γιά περιπτώσεις ψυχικῶν καὶ σωματικῶν νοσημάτων καὶ ἡ θεραπευτική του αὐτή χάρη ἔγκειται στήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ

μέσω τῶν ἰερέων πού καθίστανται καὶ αὐτοί θεοφόροι μέ τήν εὐχή τῆς πίστεως καὶ τῆς προσευχῆς τους⁴.

Προτρέπουμε τούς εὐλαβεῖς κληρικούς μας νά εύρισκονται στό Ναό καθημερινά. Βεβαίως, ύψιστανται ἀνθρωπίνως καὶ περιπτώσεις πού ἀπαιτοῦν τήν ἀπουσία ἀπό τό Ναό, ἐπί παραδείγματι οἰκογενειακά θέματα, προσωπική ξεκούραση, ἄδειες κτλ. Ωστόσο, θεωροῦμε ἀπαράδεκτο σέ ἐνορία ὅπου ὑπάρχουν ἄνω τῶν δύο κληρικῶν νά ἀπουσιάζει γιά ὀλόκληρη ἔβδομάδα εἰς ἐξ' αὐτῶν μέ τήν δικαιολογία ὅτι δέν ἔχει ἐφημερία. Καλό θά εἶναι ὁ ἐφημέριος τῆς ἔβδομάδος νά ἀπασχολεῖται μέ τά ἀμιγῶς λειτουργικά του καθήκοντα καὶ ὁ ἔτερος κληρικός νά ύποβοηθεῖ μέ τό Μυστήριο τῆς Τεράς Ἐξομολογήσεως, ἢ νά ἀπασχολεῖται μέ θέματα ὁργανώσεως καὶ συντονισμοῦ τῆς Ἐνοριακῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος ἢ τῆς Νεανικῆς δράσεως ἢ ἀκόμη μέ τήν ὁργάνωση ποικίλων δραστηριοτήτων. Ο πιστός λαός μας ἔχει ἀνάγκη καὶ ἀναζητᾶ τήν παρουσία τῶν ἰερέων στό Ναό. Γιά τόν λόγο αὐτό, κάθε Κυριακή θά ἐπιτελεῖται σέ ὅλους τούς Ναούς τῆς Τεράς Μητροπόλεως μας «Συλλείτουργον». Δικαιολογία γιά μή τέλεση Κυριακάτικου συλλείτουργον δύναται νά ισχύσει σέ περίπτωση θερινῶν διακοπῶν, γιά ἐφημέρια στό κοιμητήριο ἢ γιά ἀπουσία κληρικοῦ μέ ἐντολή ἢ σχετική ἄδεια τῆς Τεράς Μητροπόλεως.

Καθ' ὅσον ἀφορᾶ στό θέμα τῶν ὀφφικίων καὶ στό ποιός ἰερουργεῖ ώς πρῶτος κατά τό συλλείτουργο, θεωρῶ ὅτι αὐτό τό ὅριζει ξεκάθαρα ἡ μακραίωνη παράδοσή μας καὶ δέν χωρεῖ περαιτέρω ἐπεξηγήσεις καὶ παρερμηνείες. Ὄποιοι ὅμως καὶ ἄν εἶναι οἱ θεσμικοί κανόνες τοῦ συλλείτουργον, εἶναι καλό νά ἐκδηλώνετε τήν ἀγάπη τσας πρός τόν μή κατέχοντα ὀφφικοῦ ἀδελφό σας, ὥστε νά χαίρεται καὶ ἐκεῖνος τήν πρωτοκαθεδρία,

⁴ Κατά τόν Ἀγιο Συμεών Θεσσαλονίκης: «τό ἔλαιο ώς παρά τῶν ἰερέων εὐλογηθέν ἐν ἐπικλήσει Θεοῦ, καὶ ἄγιον καὶ θείας χάριτος τοῦ ἀγίου Πνεύματος πλήρες...καὶ τάς ψυχάς λαμπρύνειν καὶ ἀγιάζειν ὁμοῦ, σώματά τε ισχύον καὶ πνεύματα, καὶ ἀπαλείφειν τραύματα, καὶ ἀρρωστήματα θραύειν, καὶ βορβόρου καθαίρειν ἀμαρτιῶν, καὶ ἐλέονς Θεοῦ χορηγόν ἡμῖν εἶναι, δύναμιν ἔχον καὶ ἴλαρστητος», πρβλ. Συμεών Θεσσαλονίκης, Περί τῆς Τεράς Τελετῆς τοῦ Ἀγίου Ελαίου, P.G. 155, 311, σ.529-539.

χωρίς αύτό νά σημαίνει κατάλυση τής κανονικής τάξεως. Άς λειτουργεῖ μεταξύ σας τό «τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι»⁵. Η ἀγάπη μεταξύ σας πολύ θά συμβάλει στήν πνευματική σας καλλιέργεια καί στήν ἀπόκτηση τῆς ἀπαραίτητης ἐμπιστοσύνης πού πρέπει νά διακρίνει τούς συνεφημερίους. Πάνω σ' αὐτές τίς συντεταγμένες ἐπιθυμοῦμε νά γίνει ό χῶρος τοῦ Ναοῦ, ἰδιαίτερως γιά τούς συνεφημερίους, χώρος ἐλευθερίας καί ἀρμονικής συνύπαρξεως, ἀφοῦ καί τό ἥθος τῆς Εκκλησίας εἶναι ἥθος ἐλευθερίας. Ὄλοι οἱ συνεφημέροιοι ἔχουν ό καθένας τά χαρίσματά του. Ό ἔνας μπορεῖ νά εἶναι τέλειος διοικητής, ό ἄλλος τέλειος καί δεινός ρήτορας καί καλός χειριστής τοῦ λόγου, ό ἔτερος ἄριστος ἐξομολόγος, ό ἄλλος καλός καί ύποδειγματικός κατηχητής. Σέ καθένα δίνεται ἀπό τόν Θεό κάποιο χάρισμα. Ὄλοι, ὅμως, μαζί οἱ ἐφημέροιοι μποροῦμε νά ἐργαζόμασθε πνευματικά, σάν μία γροθιά, γιά τό καλό τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καί τῆς Ἔκκλησίας μας.

2. ΤΥΠΙΚΟ ΤΩΝ ΕΝΟΡΙΩΝ ΜΑΣ

Σέ ὄλους τούς Ιερούς Ναούς τῆς Μητροπόλεώς μας ἀπό τώρα καί στό ἔξης θά τηρεῖται τό Τυπικόν τό ύπό τῆς Ιερᾶς Συνόδου τῆς Ἔκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐγκριθέν καί ἐκτυπωθέν ύπό τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Αὐτῆς. Συχνάκις ἔχουμε διαπιστώσει ὅτι τινές τῶν Ιερῶν Ναῶν μας δέν διαθέτουν τά Δίπτυχα, ἀλλά ἀλλότριες ἐκδόσεις, τίς όποιες ώς Ἐπίσκοπός σας δέν ἐγκρίνουμε. Ἐπιθυμοῦμε στά ὅρια τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεώς μας νά τηρεῖται ἡ ἴδια καί ἀπαράλλακτη τυπική διάταξη πρός ἀποφυγή σκανδαλισμοῦ τῶν πιστῶν. Ἐπιπροσθέτως, παραγγέλλουμε εἰς ἀπαντας τούς ίερεῖς νά μήν ἀρέσκεσθε σέ προσωπικά τυπικά, διαφορετικά τῶν παραδεδομένων ύπό τῆς Ἔκκλησίας μας, διότι ὅλα αὐτά, ἐκτός τοῦ ὅτι ύπηρετοῦν προσωπική προβολή, γίνονται καί αἰτίες πολλῶν παραπικρασῶν μεταξύ τῶν ίερέων, πρᾶγμα πού συνή-

⁵ Ρωμ. 12, 10.

θως βιώνουμε καί πού ἀποτελεῖ μία αἵρεση στήν λατρευτική μας τάξη καί πράξη. Ὄλα πρέπει νά γίνονται «εὐσχημόνως καί κατά τάξιν»⁶.

3. ΚΑΝΔΗΛΕΣ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΩΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Τό ἔλαιον εἶναι ἔνα εὐλογημένο προϊόν, ἔνα δῶρον τοῦ Θεοῦ. Τό παράγει μόνον ὁ ἄνθρωπος μετά πολλοῦ κόπου καί μόχθου. Η Αγία μας Ἐκκλησία τό εὐλογεῖ ὅλως ιδιαιτέρως, δίνοντάς του πνευματικό περιεχόμενο. Εὐλογεῖ τόν σῖτον, τόν οἶνον καί τό ἔλαιον. Τό ἔλαιον ἀποτελεῖ πρῶτο ύλικό γιά τήν παρασκευή τοῦ Ἀγίου Μύρου. Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται ώς ἐπορκιστόν ἔλαιον κατά τό Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος. Σέ ὅλες τίς κανδῆλες τοῦ Ναοῦ χρησιμοποιεῖται γιά τήν ἀφή.

Ως ἐκ τούτου, σέ ὅλους τούς Τερούς Ναούς καί τά Παρεκκλήσια τῆς Μητροπολιτικῆς μας περιφερείας θά χρησιμοποιεῖτε, κληρικοί καί νεωκόροι, γιά τήν ἀφή τῶν κανδηλίων μόνον ἔλαιολαδο. Επιβάλλεται ή ἄμεση ἀντικατάσταση τῶν ύπαρχοντων ἡλεκτρικῶν λαμπτήρων διά κανδήλων μετ' ἔλαιολάδου. Αὐτήν τήν ἀξία τοῦ ἔλαιον ὀφείλετε νά γνωρίσετε καί στούς φιλοτίμους πιστούς μας, πού συνήθως τό προσκομίζουν ἀπό εὐλάβεια. Ποτέ δέν χρησιμοποιοῦμε στίς κανδῆλες αἱθέρια ἔλαια, ρεσό, σπορέλαια, καλαμποκέλαια ή παραφίνες. Απαιτεῖται σεβασμός πρός αὐτήν τήν Τερά Παράδοση καί Τάξη.

Ἐπιπλέον νά σημειώσουμε στήν ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν κληρικῶν καί νεωκόρων ὅτι ή ἀφή τῶν κανδηλίων δέν εἶναι μία ἀπλή ύπόθεση. Απαιτεῖ τέχνη καί μεράκι. Τά μεγάλα φυτιλάκια πού προκαλοῦν μεγάλου μεγέθους φλόγες προκαλοῦν κάπνες στούς Ναούς μέ ἀποτέλεσμα καί πολύ ἔλαιο νά καταναλώνεται γρήγορα καί νά μαυρίζουν ἀπό τίς αἱθάλες οἱ Ναοί. Οἱ φωτιές τῶν κανδηλίων μας θά πρέπει νά εἶναι ταπεινές καί μικρές.

⁶ Α' Κορ. 14,40.

4. ΝΙΠΤΗΡΑΣ

Ο χῶρος τοῦ νιπτῆρος εἶναι ἀπαραίτητος σέ κάθε Τεού Βῆμα. Σέ κάθε Τεού Ναό καὶ Παρεκκλήσιο τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως μας, τῇ φροντίδι τῶν προϊσταμένων, εὐτρεπίζεται καταλλήλως ὁ χῶρος αὐτός, ὡς δεῖγμα καὶ αὐτό τῆς ἀγάπης μας πρός τήν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Απαραιτήτως πάντοτε στόν νιπτήρα νά ύπάρχει κρεμοσάπουνο ἥ σαπούνι ἀρωματικό καὶ καθαρή λευκή πετσέτα, τήν όποια τακτικῶς καὶ θά ἀλλάσσετε. Στόν χῶρο αὐτό τίποτα ἄλλο νά μήν ύπάρχει. Ο νιπτήρας δέν εἶναι ἀποθηκευτικός χῶρος, ἀλλά τόπος ίερός.

5. ΧΩΝΕΥΤΗΡΙΟΝ

Όλοι οἱ προϊστάμενοι τῶν Ιερῶν Ναῶν τῆς Μητροπόλεως μας θά πρέπει νά ἔξιχνιάσουν τά ύπαρχοντα χωνευτήρια καὶ νά ἐρευνήσουν ἐάν αὐτά εἶναι ἐπαρκῆ γιά τήν ύποδοχή τῶν ἀγιασμένων λειψανάτων. Ὁπου δέν ύπάρχουν, θά κατασκευασθοῦν ἄμεσα καὶ μέ τόν καλύτερο δυνατό τρόπο. Ὁπου ύπάρχει ἀμφιβολία, μετά ἀπό σχετική ἔρευνα, θά κατασκευασθεῖ ἔτερο. Όλα τά χωνευτήρια πού βρίσκονται ἔξωτερικά μερικῶν Ναῶν θά σφραγίζονται μέ κλειδαριά, τήν όποια θά φυλάσσει μετά πολλῆς προσοχῆς ὁ νεωκόρος τοῦ Ναοῦ. Στό χωνευτήριο, ὡς γνωστόν, ρίπτονται ἀπαντά τά ἀγιασμένα ὕδατα τῶν βαπτίσεων, τῶν πλυμάτων τῶν μάκτων καὶ τῶν ιερῶν σκευῶν καὶ ἄλλα τινά, ὡς τά μαλλιά τῶν νεοκούρων νεοφωτίστων κ.ἄ.

Συχνά, πολλοί ἐκ τῶν πιστῶν μεταφέρουν μετ' εὐλαβείας τά πρῶτα ὕδατα ἀπό τό πρῶτο, μετά τό βάπτισμα, μπάνιο τῶν παιδιῶν τους καὶ ἀπό τά πλυσίματα τῶν ἐμφωτίων ἐνδυμάτων. Παρακαλῶ, αὐτά νά τά δέχεσθε μετ' εὐλαβείας στό Ναό σας καὶ νά κατευθύνονται μόνον ἀπό τόν νεωκόρο στό χωνευτήριο. Γι' αὐτό, καλόν θά εἶναι νά ύπάρχει στήν ὅπῃ τοῦ χωνευτηρίου κατάλληλο χωνί γιά τήν εὔκολη εἰσδοχή ὄλων τῶν ἀγιασμένων ὕδάτων.

Σχετικά μέντοι αὐτά, ὁ Ἅγιος Συμεών Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «Πλὴν προσεκτέον καὶ ἐν τούτοις, ἀγαπητέ, τοῖς παρά τισι παρορωμένοις καὶ δοκοῦσιν ἐκείνοις εἶναι μικροῖς... Καὶ ὁ ἵεράρχης καὶ ὁ ἵερεύς τοῖς τε λειψάνοις τοῦ ἄγίου ἔλαίου ἀγαλλιάσεως μή ὡς ἔτυχε χρήσθω, προτύπωσις γάρ τοῦτο τοῦ θείου μύρου, ἀλλὰ τηρείσθω καὶ ἐν τῇ λυχνίᾳ ἀναλισκέτω τοῦ θυσιαστηρίου, ἐν ἀγγείῳ κεκτημένος καὶ ἴδιῳ τε καὶ ἥγιασμένῳ καὶ μή ὡς τροφήν χρήσθω. Καὶ τό θείον ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, ἐν ᾧ ἡ ἀμαρτία κατεπόθη καὶ ὁ Χριστός ἦλθε καὶ τό Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐπεδήμησε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνεπλάσθη, περιφυλαττέτω καὶ ἐν τόπῳ ἐκχεέτω ἵερῷ, ἵνα μή ὡς ἔτυχεν ἐκχυθέν καταπατηθῆ ὑπό τῶν μή εἰδότων τό μυστήριον. Τοῦτο τό ὕδωρ κατ' οὐδέν ἐλαττούμενον τοῦ τῶν ἄγίων Θεοφανείων, ἔτι δέ καὶ πλείονας δεχόμενόν ἐστιν εὐχάς πρός ἀνάπλασιν τοῦ βαπτιζομένου, ἀλλὰ καὶ τό ἔλαιον τῆς ἀγαλλιάσεως δέχεται. Διά τοῦτο εὐλαβεῖσθαι χρή καὶ τιμᾶν αὐτό. Καὶ ταῦτα λέγω διά τοὺς ἀγνοοῦντας. Εἴδα γάρ αὐτός πλείστους περὶ ταῦτα ἀμελῶς ἔχοντας καὶ σχεδόν ὡς οὐδέν αὐτά ἥγονμένους καὶ ἐπὶ τούτοις ὡς εἶχον μηδέν, ἐκ βάθους ἐστέναξα»⁷.

6. ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ

Ὄφείλουμε νά ἔχουμε ὅρίσει, ἐκτός τοῦ νεωκόρου τοῦ Ναοῦ, καὶ ἔναν ἐκ τῶν ἰεροπαίδων ὑπεύθυνο γιά τό Τερό Βῆμα, ὁ ὅποιος καὶ θά φροντίζει γιά τίς κατάλληλες προετοιμασίες.

Απαραιτήτως σέ κάθε Τερό Ναό ὄφείλουν οἱ προϊστάμενοι νά προβλέπουν νά ὑπάρχουν κατάλληλοι καρβουνοκαπνοσυλλέκτες πρός ἀποφυγήν τῆς αἰθάλης, κρεμάστρες γιά τά θυμιατήρια (καλόν θά εἶναι νά ὑπάρχουν καθημερινά καὶ πανηγυρικά), θῆκες γιά τά διάφορα θυμιάματα καὶ ἔνα μικρό κουτάλικι γιά τή λήψη τοῦ θυμιάματος. Στούς βοηθητικούς χώρους τῆς Προθέσεως, ἀπαραιτήτως θά πρέπει νά ὑπάρχουν ἔρμαρια

⁷ Συμεών Θεσσαλονίκης, «Περὶ τῶν Ἱερῶν Τελετῶν», P.G. 155, 70, σ. 237A-B.

γιά τούς οῖνους, γιά τίς καθαρές πετσέτες τοῦ ιερατείου καί τέλος τό εἰδικό κυτίο τῶν φιλοτίμων τῶν πιστῶν μέ τόσες κλειδαριές, ὅσοι εἶναι καί οἵ ἐφημέριοι τοῦ Ναοῦ.

Ἐπίσης πρέπει νά ύπάρχει εἰδικό ἔρμαριο γιά τά πρόσφορα, πάντοτε καθαρό καί περιποιημένο. Ή καθαριότητα τῶν χῶρων αὐτῶν προσδίδει ιεροπρέπεια καί κύρος στήν ἐξωτερική σας εἰκόνα.

7. ΠΡΟΘΕΣΗ

Ο χῶρος τῆς Προθέσεως ἐπιδεικνύει τήν «νοικοκυροσύνην» τοῦ κληρικοῦ. Στήν πρόθεση εἶναι ἀπαραίτητη μία εἰκόνα τῆς Άκρας Ταπεινώσεως τοῦ Κυρίου μας. Ὄπου ύπάρχει ἡδη ἀγιογραφημένη εἰκόνα ἐπιτοίχιος ἢ ἐπί ξύλου τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου μας, ἐπιτρέπουμε νά παραμείνει. ᘾπίσης θά ύπάρχει πάντοτε ἕνα σέτ δισκοπότηρων μετά ἀστερίσκου καί δισκοποτηροκαλυμμάτων. Απαραιτήτως, σέ ὄλα τά Άγια Ποτήρια ἐπιβάλλεται νά ύπάρχουν ἀσημόκουπες.

Ἐπίσης, θά ύπάρχουν δύο γυάλινα δοχεῖα, τό ἕνα γιά τό νάμα καί τό ἄλλο γιά τό ὕδωρ. Δέν ἐπιτρέπεται ή Πρόθεση νά γίνεται χῶρος ἀποθήκευσης φιαλιδίων ναμάτων καί δοχείων πλαστικῶν μέ ὕδωρ. Τά ὄνόματα ύπερ ύγειας καί ἀναπαύσεως καλόν θά εἶναι νά τοποθετοῦνται χωριστά σέ μία εἰδική διπλή θήκη. ᘾπίσης ἕνα κηροπήγιο ἐκ μελισσίου κηροῦ κατά βάσιν ἢ, ὅπου ύπάρχει, κανδήλα καίουσα ἀπαραιτήτως ἐλαιόλαδο. Τίποτε ἄλλο δέν ἐπιτρέπεται νά βρίσκεται στήν Πρόθεση. Ὄπου ό χῶρος τῆς Προθέσεως δέν εἶναι ἀκόμη ἀγιογραφημένος, θά πρέπει ή καθαριότητα τῶν τοίχων νά εἶναι ἀπαστράπτουσα. Τά μάκτρα, ὅπως καί ὄλες τίς λαβίδες, ὀφείλει ό κληρικός νά τά διατηρεῖ στό σκευοφυλάκιον μέσα σέ εἰδικές θήκες καί ὅχι φύρδην μίγδην καί ἀτάκτως ἐρριψμένα.

Στήν Άγια Πρόθεση, ἐκτός τοῦ ιεροῦ ἀμφίου, πού θά εἶναι ἀπό τό ἴδιο ὑφασμα μέ τά λοιπά καλύμματα ἀνάλογα μέ τήν περίοδο, θά στρώνεται κάτω ἀπό τό σέτ Άγιοπότηρου ἕνα κόκκινο ἢ λευκό μάκτρο, γιά νά μήν σκορπίζονται οἱ μαργαρίτες

ἀπό τά πρόσφορα ἢ ἀπό τό τεμάχιο τοῦ ἄρτου τῆς ἐξαγωγῆς τῶν μαργαριτῶν. Ἐπίσης, στήν Πρόθεση θά βρίσκεται καί μία λόγχη μεγάλη σέ μῆκος γιά τήν ἐξαγωγή τοῦ Ἀμνοῦ καί ὅχι τοῦ ἐμπορίου πού εἶναι μικρές καί μή χρηστικές.

8. ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Στήν Αγία Τράπεζα ὀφείλουμε νά τοποθετήσουμε ἔνα Αρτοφόριο, δύο κηροπήγια γιά λαμπάδες ἐκ μελισσίου κηροῦ, μία ἀκοίμητη κανδήλα καίουσα πάντοτε ἐλαιόλαδο (ἢ δύο κανδῆλες), τό Ιερό Εὐαγγέλιο φέρον πάντοτε εὐπρεπῆ κορδέλα, τό Ιερό Αντιμήνσιο φέρον τήν ύπογραφή τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου καί φυσικά, καθαρό καί περιποιημένο Εἰλητόν πού ἐκδιπλωμένο πρέπει νά εἶναι μεγαλύτερο ἀπό τό Αντιμήνσιο, ό Σταυρός εὐλογίας καί τό Ιερατικόν. Τίποτε ἄλλο δέν πρέπει νά εύρισκεται ἐπί τῆς Αγίας Τραπέζης.

8Α. Ἔνδυσις καί στολισμός τῆς Αγίας Τραπέζης

Μετά τήν ἐπαμφίαση τῆς Αγίας Τραπέζης μέ κατάλληλα ύφασματα, ὀφείλουμε νά σκεπάζουμε τήν ἐπιφάνεια μέ λευκό ύφασμα. Ο εύπρεπισμός τῆς Αγίας Τραπέζης καί ἡ διαφύλαξη τῶν ίερῶν ἀμφίων της πρέπει νά γίνονται μέ τήν δέουσα προσοχή καί τήρηση τῶν διατεταγμένων. Η Αγία Τράπεζα δέν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπο νά σκεπάζεται σέ ὅλη τήν ἐπιφάνειά της μέ τζάμι ἢ ἀκόμη -φεῦ!- μέ νάυλον. Ἐπιτρέπεται μόνον στό πίσω μέρος τῆς Αγίας Τραπέζης κομμάτι τζαμιοῦ, πού ὅμως δέν θά ύπερβαίνει τό 1/3 τῆς ἐπιφανείας τῆς Αγίας Τραπέζης.

Κατά τίς Ιερές Παντηγύρεις ἢ ὅπου εἴθισται ἐξ εὐλαβείας νά στολίζεται μέ ἄνθη ἡ Αγία Τράπεζα, καλόν θά ἥτο αὐτά νά τοποθετοῦνται ὅπισθεν τῆς Αγίας Τραπέζης σέ ἔτερα βάθοα μή ἐγγίζοντα αὐτήν.

8^η. Τά Ιερά Άμφια τῆς Αγίας Τραπέζης

Ἐκ παραδόσεως τά Ιερά Άμφια τῆς Αγίας Τραπέζης φέρουν τά ἔξης χρώματα:

Κόκκινα ἢ Χρυσά ἢ Λευκά: Κατά τήν Αναστάσιμη περίοδο και αὐτή τῶν Χριστουγέννων.

Πράσινα: Κατά τά Χριστούγεννα καί καθ' ὅλες τίς Δεσποτικές ἔορτές πού ἔχουν σχέση μέ τόν Τίμιο Σταυρό, π.χ. τῆς Υψώσεως, τῆς Σταυροποροσκυνήσεως καί κατά τήν Κυριακή τῶν Βαΐων.

Γαλάζια ἢ μπλέ: Καθ' ὅλες τίς Θεομητορικές ἔορτές καί τήν περίοδο τῶν Θεοφανείων.

Λευκά ἀπλά ἢ κεντημένα μέ διάφορες ἀποχρώσεις χρωμάτων: καθ' ὅλες τις ἄλλες περιόδους.

9. ΣΚΕΥΟΦΥΛΑΚΙΩΝ

Ως ίερεῖς, ὁφείλουμε νά ἐπιδεικνύουμε ἴδιαίτερη μέριμνα γιά τήν διαφύλαξη καί συντήρηση τῶν ιερῶν σκευῶν καί τῶν ἀγιογραφημένων εἰκόνων, παλαιῶν καί νεωτέρων, πού εύρισκονται στούς Ναούς μας. Η παραδοση ἀπαιτεῖ ὅλα τά ἀνωτέρω νά διαφυλάσσονται σέ ἴδιαίτερο δωμάτιο, ὅχι πρός κοινήν θέαν, τό όποιον ὀνομάζεται «Σκευοφυλάκιον». Δυστυχῶς, οἱ περισσότεροι Ναοί μας δέν διαθέτουν τέτοιους ἴδιαίτερους χώρους. Ὅπου ὅμως ὑπάρχει ἡ δυνατότητα χρήσης κάποιου βιηθητικοῦ χῶρου δίπλα στό Ιερό Βῆμα, παρακαλεῖσθε νά τόν διαμορφώσετε ὡς σκευοφυλάκιον. Ἐκεῖ μέ μελέτη καί πολύ μερόκι θά πρέπει νά γίνουν εἰδικά ἔρματα, βιτρίνες, ντουλάπια, χῶροι μεγάλοι γιά τοποθέτηση τῶν ιερῶν εἰκόνων, τῶν ιερατικῶν στολῶν Αγίας Τραπέζης καί τῶν ιερῶν αμφίων τῶν ιερέων, καί φυσικά στό κέντρο τοῦ σκευοφυλακίου νά ὑπάρχει μεγάλο τραπέζι γιά τό δίπλωμα στολῶν καί τήν περιποίηση τῶν ιερῶν σκευῶν (π.χ. γιά στιλβώματα κ.ἄ.).

Τό σκευοφυλάκιον, ἀπαραιτήτως φέρει πόρτα ἀσφαλείας καί τά κλείθρα του τά τηρεῖ μέ προσοχή ὡς ἔχων τό διακόνημα

τοῦ Σκευοφύλακα, ὁ ὅποιος εἶναι καί ὁ ύπεύθυνος γιά τήν καταγραφή ὄλων τῶν ιερῶν σκευῶν, τά ὅποια τηρεῖ μέσχολαστικότητα σέ ἰδιαίτερο βιβλίο τό ἐπονομαζόμενο «Κειμηλιαρχεῖο». Καταγράφει ἔτος ἀπόκτησης τοῦ ιεροῦ σκεύους, ὄνομα δωρητοῦ, κατασκευαστοῦ, ποιότητα σκεύους (π.χ. χρυσό, ἀσημένιο, πλατίνα, κ.ἄ.), φωτογραφία καί ἀπαραίτητως ἀριθμηση.

10. ΑΜΦΙΑ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

Τά Ἀμφια τῶν λειτουργῶν τοῦ Υψίστου πρέπει νά εἶναι τά ἀρμόζοντα γιά τή χρήση τους. Οἱ κληρικοί ὄφείλουν μετά πολλῆς προσοχῆς νά διατηροῦν τήν καθαρότητα τῶν ἀμφίων τους. Ὁλη τους δέ ἡ ἔνδυση νά ἀποπνέει εὐλάβεια καί σεμνότητα. Τά ἐξεζητημένα ἀμφια προκαλοῦν τόν κόσμο. Ή λιτότητα καί ἡ δωρικότητα τῶν ἀμφίων προσδίδει μία ἄλλη αἰσθηση στήν ὅραση τοῦ προσευχομένου λαοῦ, ἀφοῦ τά ιερά ἀμφια ὑπάρχουν γιά νά ἀναδεικνύουν τά τελούμενα καί ὄχι τόν τελετουργό.

Καίτοι γενικότερα ἡ λειτουργική βιβλιογραφία ἀποσιωπά τόν συμβολισμό τῶν χρωμάτων στά ιερά ἀμφια,⁸ τά λευκά κατά βάσιν εἶναι τά παραδοσιακῶς ἀποδεκτά. Φυσικά, σύν τῷ χρόνῳ, ἀναλόγως τῶν ἑορτῶν, καθιερώθηκαν καί ἄλλα χρώματα. Ο Ἅγιος Συμεών, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἀναφέρει ὅτι τά ἀμφια εἶναι μεταδοτικά τῆς χάριτος τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ.⁹ Γιά τόν λόγο αὐτό, ὁ πιστός λαός ἀποδίδει περισσή καί ξεχωριστή εὐλάβεια στά ιερά ἀμφια. Βεβαίως, δέν πρέπει νά ὑπάρχουν ἐκτροπές πρός ψευτοευλάβειες, ζυμωμένες δυστυχῶς πολλές φορές μέ προλήψεις καί δεισιδαιμονίες. Ό κληρικός ὄφείλει νά ἐπιδεικνύει πάντοτε στόν λαό τοῦ Θεοῦ τό μέτρο καί τή σωστή χρήση.

Ως ἐκ τούτου, ὁ κληρικός δέν ἐπιτρέπεται να δανείζει τό ἀμφιό του σέ κανέναν, διότι τά ιερά ἀμφια τά ἐνδύεται μόνον ὁ κληρικός, ὁ φέρων βαθμόν ιερωσύνης καί οὐδείς ἄλλος, ὅσον

⁸ Αθ. Παπᾶ, *Βιβλιογραφία Τερατικῶν και Λειτουργικῶν ἀμφίων τον Βυζαντινοῦ Τύπουν*, Αθῆναι, 1981, σ. 751 κ. ἐξ.

⁹ Συμεών Θεσσαλονίκης, *Περὶ τῆς Τεράς Λειτουργίας*, P.G. 155, 83, σ. 261.

εὐλαβής καί συμπαθής ἐνορίτης μας καί ἄν εἶναι, οὔτε εἶναι θεμιτό ὁ ἵερεύς νά ἀπεκδύεται τά ἵερά ἅμφιά του πάνω σέ πιστούς δῆθεν γιά εὐλογία.

Τά ἅμφια πάντοτε διπλώνονται καί τοποθετοῦνται σέ μποξάδες, εἰδικά τετράγωνα ύφασματα, καί φυλάσσονται σέ ἑρμάρια. Κάποιοι ἵερεῖς ἔχουν τά ἅμφια τους κρεμασμένα σέ κρεμάστρες ἐντός τοῦ Ίεροῦ Βήματος. Αὐτό δέν εἶναι σωστό καί γιά τόν λόγο αὐτό προτρέπουμε ὅλους τούς ἵερεῖς τῆς Μητροπόλεως μας νά τοποθετοῦν τά ἵερά ἅμφια τους μέ ἀρωματικές ούσιες στά εἰδικά ἑρμάρια τοῦ Ίεροῦ Βήματος. Πρέπει ὅλα τά ἵερά ἅμφια νά μοσχοβολοῦν καί ὅχι νά ἀναδύουν δυσοσμίες, νά εἶναι δέ σιδερωμένα καί καθαρά.

11. ΣΤΟΛΕΣ ΙΕΡΟΠΑΙΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΡΑΣΑ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ

Σέ κάθε Ίερό Ναό τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεως μας συνιστοῦμε νά δημιουργηθοῦν εἰδικά ἑρμάρια γιά τίς στολές τῶν ιεροπαίδων καί τά ἐξώρασα τῶν ιεροψαλτῶν. Καί γιά τήν εὐπρέπεια αὐτῶν ὀφείλουμε νά ἔχουμε ἐπίσης μεγάλη μέριμνα.

Εἶναι ἀσχημό τό θέαμα κατά τίς πανηγύρεις καί μεγάλες ἑορτές νά βλέπουμε ἐναν Ναό ἄψογα στολισμένο μέ ὅ,πι πιό ὄμορφο ὑπάρχει, ἀλλά ὁ προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ νά μήν ἔχει μεριμνήσει γιά τήν εὐπρέπεια τῶν στολῶν τῶν ιεροπαίδων καί τῶν ἐξωράσων τῶν ιεροψαλτῶν. Παιδικές στολές ιεροπαίδων ξεσχισμένες, χωρίς κομβία, παμπάλαιες, ἀλλες κοντές πού δέν ἀνταποκρίνονται στά σωστά ὑψη τῶν παιδιῶν, ἀλλά καί ἀπό τήν ἄλλη ἀνυπαρξία ἐξωράσων γιά τούς ιεροψάλτες ἀποδεικνύει τήν προχειρότητα, μέ τήν ὅποια ἀντιμετωπίζεται ἡ κατωτέρα τάξη τῶν ἀναγνωστῶν καί τῶν διακονητῶν τῶν ἀναλογίων.

Συχνά πυκνά ἐντοπίζουμε στά ἀναλόγια μία ἀπρεπή ἐμφάνιση μέ ἀτημέλητα τσαλακωμένα ἐξώρασα. Παρακαλοῦμε ίδιαιτέρα προσοχή στά ἐξώρασα τῶν ιεροψαλτῶν, πρωτοψαλτῶν καί λαμπαδαρίων. Νά ἐκλείψουν οἱ κόκκινοι γιακάδες καί τά κόκκινα μανίκια. Τά ψαλτήρια μας δέν εἶναι τόποι ἐπίδειξης, ἀλλά διακο-

νίας. "Όπως ό ἐπίσκοπος, ό πρεσβύτερος καί ό διάκονος δέν φέρουν κόκκινους γιακάδες καί κόκκινα μανίκια στό ἔξωρασό τους, τοιουτοτρόπως καί ἅπαντες οἱ ἵροψάλτες τῶν ἀναλογίων τῆς καθ' ἡμᾶς Μητροπόλεως ἀπό τοῦνδε καί στό ἔξης θά εἶναι ἀπλοί καί ἀνεπιτήδευτοι. Αὐτονόητον τυγχάνει ἡ ὑποχρέωσις ὅλων τῶν ἵροψάλτῶν, ὅπως φέρουν τό ράσο τους εὐθύς ἀμέσως μετά τὴν ἄνοδό τους στό Ιερό Άναλόγιο.

12. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τά λειτουργικά βιβλία πρέπει νά εἶναι ἄψυγης καθαριότητας καί περισσῆς φροντίδας ἐκ μέρους κληρικῶν καί ἵροψάλτῶν.

Δυστυχῶς ὁρισμένοι ἵροψάλτες, ἐπειδή δέν ἔχουν χῶρο νά τοποθετήσουν τά βιβλία τους, τά ἀκουμποῦν συνήθως στά μπράτσα τῶν δεσποτικῶν θρόνων. Αὐτό ἀποτελεῖ ἀσέβεια καί παρακαλῶ νά μήν συμβαίνει στούς Ιερούς Ναούς τῆς Μητροπόλεως μας. Κατάλληλοι χῶροι τῶν λειτουργικῶν βιβλίων εἶναι τά εἰδικά ντουλάπια ἡ βιβλιοθήκες τῶν Ναῶν, ἡ ἀκόμη εἰδικές κατασκευές ἱερῶν ἀναλογίων πού ἔχουν χώρους ἀποθήκευσης γι' αὐτά. Ἀλλωστε καί ἡ χρήση τῶν λειτουργικῶν βιβλίων πρέπει νά εἶναι ἡ δέουσα. Ξεσχισμένα βιβλία δέν ἔχουν θέση πάνω στά ἀναλόγια οὔτε, πολύ περισσότερο, στήν Αγία Τράπεζα.

13. ΓΡΑΦΕΙΟ ΙΕΡΕΩΝ ΚΑΙ ΩΡΑΡΙΟΝ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Οἱ Ιεροί Ναοί ὁφείλουν νά εἶναι ἀνοικτοί τό πρωί ἀπό τίς 07.00 ἔως τίς 12.00 καί τό ἀπόγευμα μία ὥρα πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἐσπερινοῦ καί μιάμιση κατόπιν. Τό πρόγραμμα λειτουργίας τοῦ Ναοῦ μας ὁφείλουμε νά τό ἔχουμε ἀναρτημένο στὸν Πίνακα Ἀνακοινώσεων, πού βρίσκεται ἐξωτερικά τοῦ Ναοῦ. Παρακαλοῦμε γιά τὴν τήρηση τοῦ προγράμματος ἐκ μέρους τουλάχιστον τοῦ ἐφημερίου.

Ο πιστός λαός μας πρέπει νά γνωρίζει ὅτι τό κέντρο τῶν πρώτων πνευματικῶν βοηθειῶν, πού εἶναι οἱ Ναοί, ἔχει ἐφημέριο γιά νά καλύπτει ἀνά πᾶσα στιγμή τίς πνευματικές του

ανάγκες. Όραματιζόμασθε μία ένορία πού θά λειτουργεῖ καθ' όλο τό εἰκοσιτετράωρο. Δέν μπορεῖ νά ύπάρχουν σέ κάποιο Ναό τρεῖς ἐφημέριοι καί κανένας ἐφημέριος ίερέας νά μήν ύπάρχει ποτέ στό Ναό. Αύτονόητον τυγχάνει ή καθημερινή τέλεσις τῶν Ιερῶν Ακολουθιῶν, συμφώνως τῷ προγράμματι ἐκάστου ἐκκλησιαστικοῦ ἔνιαυτοῦ. Σέ τέτοιου εἴδους καταγγελίες πού θά καταφθάνουν στήν Ιερά Μητρόπολή μας θά λαμβάνουμε τά δέοντα μέτρα.

Καλόν θά εἶναι στήν ἐποχή μας νά κάνουμε καί χρήση τοῦ διαδικτύου γιά τήν καλύτερη ἐνημέρωση τῶν πιστῶν. Δέν μπορεῖ ό κόσμος νά προχωρεῖ καί ἐμεῖς οί ίερεῖς νά μένουμε πίσω. Διακονία τοῦ ἀδελφοῦ καί τοῦ πιστοῦ λαοῦ σημαίνει νά ἀγωνιζόμεθα μέ ζῆλο «ἐξαγοραζόμενοι» τά πάντα, προκειμένου νά τόν βοηθοῦμε καί νά τόν ἐνισχύουμε.

Τά γραφεῖα τοῦ Ναοῦ μας ὀφείλουν νά εἶναι πάντοτε εὐτρεπισμένα καί καταλλήλως διακοσμημένα. Στό γραφεῖο τοῦ Ναοῦ ποτέ δέν γίνονται οί καταμετρήσεις τῶν παγκαρίων, οὕτε οί καταμετρήσεις τῶν δίσκων. Τό γραφεῖο τοῦ Ναοῦ εἶναι γιά νά ύποδέχεται τόν κόσμο.

Ο ἐφημέριος πρέπει νά δέχεται τόν λαό τοῦ Θεοῦ γιά κάθε πρόβλημά του, ἐκτός τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως, στό γραφεῖο. Κάποιος πιστός θέλει ίδιαιτέρως νά ἐμπιστευθεῖ κάτι, νά καταθέσει μία ἀποψή του, μία κρίση του, νά προσφέρει κάποιο χρηματικό ποσόν μακριά ἀπό τά μάτια τοῦ ἄλλου κόσμου κ.ἄ.

Ως ἐκ τούτου, ή χρήση τοῦ γραφείου δέν εἶναι γιά τούς «θαμῶνες» τοῦ Ναοῦ, τά ίδια πάντοτε πρόσωπα, ἀλλά ὀφείλει ό ἐφημέριος νά ἐπιδείξει ίδιαιτέρα προσοχή πρός τοῦτο. Άφου ἐξυπηρετηθεῖ κάποιος πιστός ἀπό τόν ἐφημέριο, τότε εἰσέρχεται ό ἐπόμενος. Ποτέ δέν ἐπιτρέπεται ό ἐφημέριος νά δέχεται κάποιον πιστό στό γραφεῖο του καί τήν ίδια στιγμή νά βρίσκεται κάποιος μόνιμα μέσα σέ αὐτό.

Αξίζει δέ ἐπισημάνσεως ότι στά γραφεῖα τῶν Ιερῶν Ναῶν ἀπαγορεύται αὐστηρῶς τό κάπνισμα, ὡς ἐπιβάλλει καί ή ίσχυονσα νομοθεσία τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

14. ΠΑΓΚΑΡΙΑ

Έκτός τοῦ παγκαρίου τῆς πωλήσεως τοῦ κηροῦ, τό όποιο διαχειρίζεται τό Έκκλησιαστικό Συμβούλιο καί ἔχει τρεῖς κλειδαριές, σέ κάθε Ναό τῆς Μητροπόλεως μας θά ύπαρχει ἀπαραίτητως ἐνα κυτίο μέ τρεῖς κλειδαριές για τό Ε.Φ.Τ. καί ἐνα για τήν Νεότητα ἐπίσης μέ τρεῖς κλειδαριές, ὡς ὁρίζει καί ὁ κανονισμός λειτουργίας τῶν Ιερῶν Ναῶν τῆς Ιερᾶς Συνόδου τῆς Έκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

15. ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Ἀπαραίτητως σέ ὅλους τούς Ιερούς Ναούς μας γιά τήν καλύτερη ἐνημέρωση τῶν πιστῶν τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως μας θά πρέπει νά ἀναρτηθοῦν ἐνας ἥ δύο Πίνακες Ἀνακοινώσεων.

Στούς πίνακες θά ἀναγράφονται ἀπαραίτητως:

- α) τό Πρόγραμμα Λειτουργίας τῶν Γραφείων καί Ἐφημεριῶν τοῦ Ναοῦ,
- β) τό Μηνιαίο Λειτουργικό Πρόγραμμα Ιερῶν Ακολουθιῶν καί Τελετῶν,
- γ) τό Πρόγραμμα τοῦ Ε.Φ.Τ.,
- δ) τό Πρόγραμμα ὄλων τῶν κατηχητικῶν δραστηριότητων καί τέλος,
- ε) όποιαδήποτε ἐνημέρωση ἥ Ἐγκύκλιος τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως μας ἥ κάποιο Πρόγραμμα Πανηγύρεως ὅμορης ἐνορίας πρός ἐνημέρωση τῶν πιστῶν.

16. ΑΡΤΙΕΡΕΣ

Τό σκεῦος πού φέρει τά ἀντίδωρα πρέπει ἀπαραίτητως νά εἶναι πεντακάθαρο καί πάντοτε νά φέρει ὑφασμα λευκοῦ ἥ ἐρυθροῦ χρώματος. Ποτέ τά ἀντίδωρα δέν θά ἔρχονται σέ ἐπαφή ἀπευθείας μέ τό σίδερο. Άλλωστε, εὐλαβεῖς κυρίες μέ τήν παρότρυνση τῶν ίερέων δύνανται νά δημιουργήσουν ἀριστουργήματα τέτοιων ὑφασμάτων-καλυμμάτων.

17. ΣΚΕΥΟΣ ΑΡΤΟΚΛΑΣΙΑΣ Ἡ ΠΑΡΑΤΡΑΠΕΖΙΑ

Σέ κάθε Ιερό Ναό θά πρέπει νά ύπαρχουν όπωσδήποτε ίδιαίτερα τραπέζια, κοσμίως στολισμένα γιά τά Ιερά Μυστήρια τοῦ Γάμου, τῆς Βαπτίσεως, τῶν Ἀρτοκλασιῶν καί τῶν Μνημοσύνων. Στήν Ἀρτοκλασία ἀπαραιτήτως παρατίθενται ἐκτός τῶν πέντε (5) ἄρτων, (ποτέ τριῶν ἢ δύο, ἀλλά πέντε), σῖτος, οἶνος καί ἔλαιον. Στίς πανηγύρεις καλόν θά είναι νά παρατίθενται πέντε (5) ἄρτοι κατά τήν χροστασία Ἀρχιερέως καί μέσα σέ όμοιόμορφα δοχεῖα τό ἔλαιον καί ό οἶνος.

Οἱ παρατιθέμενοι ἄρτοι δέν θά φέρουν ἐπ' αὐτῶν ζάχαρη στή μορφή ἄχνης καί δέν θά είναι περιτυλιγμένοι. Η δέ ἀκολουθία τῆς Ἀρτοκλασίας δέν θά τελεῖται ποτέ ἐντός τῆς Θείας Λειτουργίας.

18. ΔΙΣΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΛΟΓΙΑΣ

Παρακαλοῦμε οἱ δίσκοι περιφορᾶς γιά τή συγκέντρωση λογίας στούς Ναούς μας νά είναι ψάθινα καλάθια μέ βάθος καί καλυμμένα μέ πορφυρά ύφασματα καί ὅχι μεταλλικοί δίσκοι, οὕτως ὥστε νά μήν ἀκούγεται ὁ θόρυβος τῶν κερμάτων μέσα στούς μεταλλικούς δίσκους.

Ἐπίσης, ἐφιστοῦμε τήν προσοχή τῶν κυρίων καί κυριῶν πού περιφέρουν τόν δίσκο νά μήν παρατηροῦν τά ύπό τῶν πιστῶν οιπτόμενα νομίσματα. Ἀμα τῷ πέρατι τῆς δισκοφορίας, τό προϊόν συγκεντρώνεται σέ σακκούλα, κατά προτίμηση, ύφασμάτινη καί ἀσφαλίζεται μέχρι τό πέρας τῆς ἀκολουθίας στό γραφεῖο τῶν ιερέων. Προβλέπεται ἡ περιφορά δίσκων κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως, καί ἔνας ἀνά μήνα ὑπέρ του Ιερού Ναοῦ καί ἔνας ύπερ τοῦ Ε.Φ.Τ. Τέλος, καθιερώνεται καί δίσκος ύπέρ τῆς κατηχητικῆς κινήσεως τοῦ Ναοῦ τήν 26ην Ὀκτωβρίου κάθε ἔτους καί ἐτέραν μίαν Κυριακήν.

19. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Κάθε Ιερός Ναός όφείλει μετά τῶν ἄλλων ποικίλων δραστηριοτήτων του νά δημιουργεῖ εὐκαιρίες πνευματικῆς ἀνάπτυξης καὶ πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ μέσω τῶν ποικίλων προσκυνηματικῶν ἐκδρομῶν.

Ο θρησκευτικός προορισμός σὲ μοναστήρια τῆς πατρίδας μας εἶναι κάτι τό ὅποιο θέλγει τούς πιστούς καὶ τούς ἐνώνει μέ τῇ γνήσιᾳ παράδοσῃ, ὅπως αὐτή ἀνόθεντα διατηρήθηκε ἀνά τούς αἰῶνες σ' αὐτά τά προπύργια τῆς πύστεώς μας. Εἶναι δέ μεγάλη ἀλήθεια ὅτι κατά τίς προσκυνηματικές ἐκδρομές ὁ ιερέας γνωρίζει καλύτερα τὸ ποίμνιό του. Αποτελεῖ λοιπόν μέσον τῆς ποιμαντικῆς μας δράσης, τό ὅποιο πρέπει νά ἀξιοποιεῖται καταλλήλως ἀπό τίς ἐνορίες.

Παροτρύνουμε τούς εὐλαβεστάτους ἐφημερίους νά δημιουργοῦν τέτοιες ὡραῖες εὐκαιρίες γιά τούς πιστούς μέ ύπευθυνότητα καὶ καλή ὁργάνωση. Τά προσκυνήματα αὐτά θά πρέπει νά διαφέρουν ἀπό τίς ἐκδρομές ἄλλων συλλόγων καὶ φορέων, καθότι ἀπό τήν Ἐκκλησία καὶ τούς ίερεῖς ὁ πιστός λαός ἀπαιτεῖ σοβαρότητα καὶ ἐκκλησιαστικό χρῶμα. Άνεκdotα ἀπάδοντα στήν πνευματική ζωή ἡ διασκεδάσεις μέ όποιουδήποτε ἄλλου εἴδους ἐκτροπές σέ κέντρα κοσμικά μᾶλλον ὄδηγοῦν σέ σκανδαλισμό τῶν ἀνθρώπων.

Γιά τίς ἐκδρομές τῶν ἐνοριῶν μας ἀπαιτεῖται ἀπαραίτητως ἔγκριση ἀπό τήν Ιερά Πρωτοσυγκελλία. Ο προορισμός γιά τούς Άγίους Τόπους καὶ γιά τήν Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου ἀνήκει ἀποκλειστικά στήν εὐθύνη τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως μας. Καμμία ἀπολύτως ἐκδρομή τῶν ἐνοριῶν δέν θά πρέπει νά συμπίπτει μέ τίς προκαθοριζόμενες ήμερομηνίες ἐκδρομῶν πού διοργανώνει ή Ιερά Μητρόπολή μας.

20. ΤΗΡΗΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

Σέ κάθε Τερό Ναό τῆς Μητροπόλεως μας ἐκτός τῶν Λογιστικῶν-Διαχειριστικῶν Βιβλίων τηροῦνται καὶ ἄλλα βιβλία, ὅπως τά κάτωθι:

Α. Βιβλία Εκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου:

- Βιβλίον Γάμων
- Βιβλίον Βαπτίσεων
- Βιβλίον Κηδειῶν
- Βιβλίον Πρακτικῶν Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου
- Βιβλίον Πρωτοκόλλου-Βεβαιώσεων
- Βιβλίον Κτηματολογίου
- Βιβλίον Καταμετρήσεων
- Βιβλίον Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας Εἰσερχομένων καὶ Ἐξερχομένων ἐγγράφων

Β. Βιβλία Ἐνοριακοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου:

- Βιβλίον Ταμείου, ἢτοι Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων
- Βιβλίον Πρακτικῶν Ε.Φ.Τ.
- Βιβλίον Κτηματολογίου
- Βιβλίον Καταμετρήσεων δίσκων καὶ παγκαρίων
- Βιβλίον Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας Εἰσερχομένων καὶ Ἐξερχομένων ἐγγράφων
- Βιβλίον καταγραφῆς πτωχῶν καὶ ἐνδεῶν μέ τήρηση σχετικοῦ φακέλλου μέ στοιχεῖα των
- Άριθμημένα Μπλόκ καταγραφῆς εἰδῶν παραλαβῆς καὶ παράδοσης γιά τή διαφάνεια τῆς διαχειρήσεως τῶν προσφερθέντων ύλικῶν ἀγαθῶν.

Γ. Βιβλία Νεότητος:

Γιά Τερούς Ναούς πού ἔχουν συστήσει Ἐνοριακή Νεανική Έστία:

- Βιβλίον Ταμείου, ἢτοι Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων
- Βιβλίον Πρακτικῶν Ε.Ν.Ε.
- Βιβλίον Κτηματολογίου
- Βιβλίον Καταμετρήσεων δίσκων καὶ Παγκαρίων
- Βιβλίον Πρωτοκόλλου Αλληλογραφίας Εἰσερχομένων καὶ Ἐξερχομένων ἐγγράφων.

Έξυπακούεται ότι γιά τήν τήρηση ὅλων τῶν ἀνωτέρω βιβλίων, ἀπαιτεῖται πιστή τήρηση ὅλων τῶν λογιστικῶν μετά καθαρότητος καὶ ἀκριβοῦς διαφάνειας. Στά ἀνωτέρω βιβλία δέν ἐπιτρέπονται ἐπεμβάσεις καὶ διορθώσεις μέν γόμα ἡ Blanco, ἀλλὰ πάντοτε οἱ διορθώσεις νά γίνονται μέ σημαδάκι καὶ παραπομπή στό περιθώριο τοῦ βιβλίου, ἡ ὁποία σφραγίζεται καὶ μονογράφεται. Ὄλων τῶν ἀνωτέρω βιβλίων οἱ σελίδες θά πρέπει νά καταμετρηθοῦν καὶ νά σφραγισθοῦν στά ἀντίστοιχα γραφεῖα τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως μας.

Από τή στιγμή τῆς παραλαβῆς τῆς παρούσης Ἐγκυκλίου ἔχετε στή διάθεσή σας διάστημα δύο μηνῶν (2) νά τακτοποιήσετε ὅλα τά ἀνωτέρω. Ἐπιθυμοῦμε τάξη καὶ εὐπρέπεια στό κομμάτι τῆς διαχειρίσεως πού εἶναι ό καθορέπτης μας πρός τίς ἀρχές καὶ τίς ἔξουσίες, κρατικές καὶ θρησκευτικές, ἀλλά καὶ πρός τόν πιστό λαό μας. Ἡ ἀπόλυτη διαφάνεια καὶ ἡ ὁρθή διαχείριση μας προστατεύει καὶ δημιουργεῖ κίνητρα στούς πιστούς γιά νά ἀγκαλιάσουν τό ἐπιτελούμενο ποιμαντικό καὶ λειτουργικό μας ἔργο.

Κάθε χρόνο κατά τόν μῆνα Φεβρουάριο, ό ύπενθυνος κληρικός τοῦ κάθε τομέα θά προσκομίζει μέ εὐθύνη του τά ἀνωτέρω βιβλία μετά τῶν παραστατικῶν τους καὶ τυχόν ὀφειλῶν τους καί, ἀφοῦ ἐλεγχθοῦν, θά παραλαμβάνει ἐνα σημείωμα γιά τυχόν διορθώσεις σφαλμάτων ἡ ἐλλειψιμάτων, ἀλλά καὶ ἐπαίνους γιά τή σωστή διαχείριση καὶ τήρηση.

Όλοι οἱ δίσκοι, πού προγραμματίζονται ύπό τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως, θά πρέπει νά προσκομίζονται ἐντός τοιῶν ήμερῶν μέ συνοδευτικό ἔγγραφο καταμετρήσεως του Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου εἰς τήν Ιερά Μητρόπολη, οὕτως ὥστε καὶ ἡ Ιερά Μητρόπολή μας νά ἀνταποκρίνεται ἀμεσα στά αἰτήματα τῆς Ιερᾶς Συνόδου.

Ἐπιθυμοῦμε νά τονίσουμε στούς νεώτερους κληρικούς μας ότι ἡ γνώση τῶν ἡλεκτρονικῶν μέσων καὶ ἡ διαχείριση μέσω αὐτῶν καθίσταται ἀναγκαία, ἵδιαιτέρως στίς ήμέρες μας, καὶ γιά τόν λόγο αὐτό ἐπευλογοῦμε τήν συμμετοχή κάθε ιερέα σέ τμήματα ἐκμάθησης ἡλεκτρονικῶν ύπολογιστῶν καὶ διαχείρι-

σης ἀρχείων, πράγμα πολύ ἀναγκαῖο καὶ ἀπαραίτητο σέ κάθε Τερό Ναό.

21. ΑΔΕΙΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ

Οἱ ἐτήσιες ἀδειες τῶν ἐφημερίων χορηγοῦνται ὑπό τῶν Αρχιερατικῶν Ἐπιτρόπων, ὡς ἵσχυει μέχρι σήμερον, καὶ τό αὐτό ἐπιβάλλεται γιὰ τυχόν συμμετοχή ἰερέων μας σὲ πανηγύρεις Τερῶν Ναῶν ἐκτός Μητροπόλεως. Γιά χορήγηση ἀδειῶν ἐκτός Έλλάδος ἀπαιτεῖται ἔγκριση ἀπό τὴν Τερά Πρωτοσυγκελλία.

B.

ΠΕΡΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Ἐνα θέμα ἰδιαίτερα σημαντικό στήν ποιμαντική τῶν πιστῶν μας εἶναι ἡ καλή προετοιμασία τῶν Ιερῶν Ακολουθιῶν καὶ Τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἰδιαίτερα στά μυστήρια τῆς χαρᾶς, ὅπως ὁ Γάμος καὶ ἡ Βάπτιση, θά πρέπει νά ύπαρξει μέριμνα ἐπεξηγήσεως τῶν τύπων καὶ συμβόλων τῆς λατρείας μας.

Οἱ μελλόνυμφοι, οἱ παράνυμφοι, οἱ νέοι γονεῖς, οἱ ἀνάδοχοι, οἱ πρόσ τό βάπτισμα προσερχόμενοι ἐνήλικες θά πρέπει νά τύχουν τῆς δέουσας κατηχητικῆς προσοχῆς ὅλων τῶν ποιμένων. Εἶναι μία μοναδική εὐκαιρία νά προσεγγίσουμε τούς νέους σέ ήλικία ἀνθρώπους, πού κατά βάσιν εἶναι ἀκατήχητοι, νά συζητήσουμε μαζί τους περὶ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ νά τούς βοηθήσουμε νά κατανοήσουν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν εἶναι κάτι τό μαγικό, ζυμωμένο μέ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες, ἀλλά κάτι τό γνήσιο καὶ ἀνεπιτήδευτο, καθαρό καὶ ἀγνό, πού ἐνδιαφέρεται πάνω ἀπ' ὅλα γιά τό πρόσωπο-ἀνθρωπο καὶ τή σωτηρία του.

Στήν ὅμορφη αὐτή ἀτμόσφαιρα πού ὀφείλουμε μέ κάθε τρόπο, ὡς ποιμένες, νά δημιουργήσουμε, πρέπει νά προσέξουμε τόν χῶρο τῆς ὑποδοχῆς, νά ἀφιερώσουμε ἵκανό χρόνο ἐπικοινωνίας καὶ ἀλληλογνωριμίας, ἀλλά καὶ νά προβλέψουμε τήν προσφορά σχετικοῦ κεράσματος καθῶς καὶ ἐνός ἀναμνηστικοῦ ἀφιερώματος, ὅπως ἐνός βιβλίου, μιᾶς εἰκόνας ἢ ἄλλου δώρου. Ή συνάντηση αὐτή εἶναι μεγάλης σημασίας γιά τήν εὐόδωση αὐτῶν τῶν Ιερῶν Μυστηρίων, ἀλλά καὶ μία καλή βάση γιά μετέπειτα ἐπικοινωνία μεταξύ πιστῶν καὶ κληρικῶν.

Πολλοί ἀδιάφοροι περί τήν Ἐκκλησία ἄνθρωποι, νά εἰστε βέβαιοι, θά ἐκτιμήσουν αὐτήν τήν γνήσια καί φιλότιμη προσπάθειά σας καί θά σᾶς πλησιάσουν καί γιά ἄλλα θέματά τους μέσω τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως. Ἄν αὐτό συμβεῖ, ή ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας μας θά εἶναι πολύ μεγάλη. Χρειάζεται μεράκι καί ζῆλος, χρόνος καί διάθεση γιά τούτη τήν ἐπιτυχία. Καί νά θυμάστε πῶς ἔχετε τήν εὐκαιρία νά συναντάτε κάθε φορά καί γιά πρώτη νέους ἀνθρώπους πού διψοῦν γιά τήν χριστιανική σας ἀγάπη, τήν εὐαίσθησία καί τήν δεκτικότητα στά προβλήματά τους.

1. ΕΥΤΑΞΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΛΑΤΡΕΙΑ

Λειτουργική εὐταξία εἶναι ή κατά τό δυνατόν σωστότερη λειτουργική παρουσία καί συμμετοχή, κυρίως στόν χῶρο τοῦ Ὁρθοδόξου Ναοῦ, ὅπως ἐπίσης καί στή ζωή μας ἐκτός τοῦ Ναοῦ, ἥτοι στό σπίτι, στό δρόμο, στό κοιμητήριο καθώς καί όπουδήποτε ἄλλου. Η λειτουργική εὐταξία ἔχει ώς φίλα τήν ίδια τήν Ὁρθόδοξη λατρεία μας, ή όποια θεωρεῖται τό ἄπαν καί τό κέντρο τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, καί χωρίς αὐτήν η εὐταξία δέν μπορεῖ νά ύπαρξει, πολύ δέ περισσότερο νά κατανοηθεῖ.

Ο κάθε πιστός, πού ἀπό τήν ήμέρα τῆς βαπτίσεως του ἐντάσσεται ἐνεργά καί δυναμικά στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, διδάσκεται τήν λειτουργική ζωή, ἥτοι τήν Ὁρθόδοξο λατρεία, πῶς νά μετέχει στό Ναό, πῶς νά μετέχει τῶν Ιερῶν Μυστηρίων καί κυρίως τοῦ Μυστηρίου τῶν μυστηρίων, πού εἶναι ή Θεία Εὐχαριστία. Πῶς, γιά παράδειγμα, νά κάνει τό σταυρό του, τίς μετάνοιές του, τίς νηστεῖες του, τίς γονυκλισίες του, πῶς καί πού νά στέκεται στό Ναό, πῶς νά προσεύχεται στό σπίτι, πῶς νά θυμιάζει, τί νά κάνει ὅταν ἐπισκέπτεται τό κοιμητήριο, πῶς νά προετοιμάζει τά κόλλυβα, καί τόσα ἄλλα πού θά ἔπρεπε καί μόνο γιά τήν ἐπισήμανσή τους νά ἀφιερώσουμε πολλές σελίδες.

Η λειτουργική εὐταξία εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς βιωματικῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας τοῦ κάθε πιστοῦ, ἀναλόγως τοῦ πόσο καί πῶς ὁ ἴδιος εἶναι ἐνταγμένος ἐνεργά καί δυναμικά

στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Τό πρόβλημα ὅμως εἶναι τί συμβαῖνει, ὅταν ὁ ἀνθρωπος δέν εἶναι ἐνεργό μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ἢτοι ὅταν δέν συμμετέχει τακτικά στὶς λατρευτικές συνάξεις πού τελοῦνται στό Ναό.

Τό τί συμβαῖνει μπορεῖ εύκολα ἀμέσως νά τό καταλάβει ὁ καθένας μας, καί αὐτό δέν εἶναι ἄλλο παρά ἡ ἀταξία, ἀπό τήν ὥποια προκαλεῖται ἡ δυσαρμονία καί ἀναιρεῖται ἡ ύφισταμενη ἐνότητα. Τό γεγονός ὅτι δέν συμμετέχει κάποιος στήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας, στήν ἐνορίᾳ του, εἶναι πρόβλημα. Υπάρχει δέ ἔνας Ιερός Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας πού ὁρίζει ὅτι ὅποιος δέν συμμετέχει γιά τρεῖς συνεχόμενες φορές στήν Κυριακάτικη Θεία Εύχαριστία αὐτομάτως ἀποκόπτεται ἀπό τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία. 'Ο Κανών Π' (80ος) τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁρίζει: «*Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, ἢ τῶν ἐν Κλήρῳ καταλεγομένων, ἢ λαϊκός, μηδεμίαν ἀνάγκην βαρυτέραν ἔχοι, ἢ πρᾶγμα δυσχερές, ὥστε ἐπιπλεῖστον ἀπολείπεσθαι τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν πόλει διάγων, τρεῖς Κυριακάς ἡμέρας, ἐν τρισίν ἐβδομάσι μή συνέρχοιτο, εἰ μέν Κληρικός εἴη, καθαιρεῖσθω, εἰ δέ λαϊκός, ἀποκινείσθω τῆς κοινωνίας*»¹⁰. Τό πρόβλημα ὅμως δέν εἶναι μόνον ἡ συνειδητή ἀπουσία ἀπό τήν Ἐκκλησία, εἶναι καί ἡ κατάκριση ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ ὅλου θεσμοῦ Αὐτῆς. Εἶναι αὐτῆς ἀκόμη τῆς λατρείας καί τῶν ἐν τῷ Ναῷ τελουμένων ἀπό τήν κατηγορία αὐτή ἀνθρώπων, τῶν «ἀκατηχήτων», οἱ ὅποιοι, καίτοι εἶναι βαπτισμένοι καί χριστιανοί, τάσσονται ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, ἢτοι τῶν ἰδίων συνανθρώπων τους, κληρικῶν καί λαϊκῶν, πού ἀπαρτίζουν τό σῶμα τῆς ἀληθινῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτή ἡ κατηγορία πιστῶν εἶναι καί τό μεγαλύτερο γιά τά σύγχρονα ἑλληνικά δεδομένα πρόβλημα, τό ὅποιο ὁμολογουμένως δύσκολα θεραπεύεται. Αὐτή ὅμως ἡ μερίδα τῶν τύποις χριστιανῶν, ως ἡ φύση της ὁμολογεῖ, πολύ λίγο, ἡ καλύτερα θά λέγαμε καθόλου, δέν ἀσχολεῖται μέ τήν λειτουργική εὐτα-

¹⁰ Ράλλη-Ποτλή, *Σύνταγμα Θείων καὶ Ιερῶν Κανόνων*, τ. Β', Αθῆναι, 1852, σ. 489.

ξία, γιατί οί πνευματικές κεραίες τους ἀδυνατοῦν νά συλλάβουν τό πνευματικό βάθος τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας.

Στήν Ἐκκλησία μας ὑπάρχει καί μία ἄλλη ὁμάδα πιστῶν, τῶν λεγομένων «ἐνεργῶν μελῶν», οἱ ὅποιοι συμμετέχουν στά τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας. Αὐτή ὅμως ἡ ὁμάδα ὑποδιαιρεῖται σέ δύο ἄλλες κατηγορίες: α) στήν κατηγορία τῶν «προληπτικῶν καί δεισιδαιμόνων πιστῶν», καί β) στήν ἀληθινή μερίδα τῶν «ἄγνως πιστευόντων ἀνθρώπων» πού μετέχουν ἐνεργά καί δυναμικά στήν Ἐκκλησία.

Ἡ κατηγορία τῶν πιστῶν πού ἀσχολοῦνται μέ τίς προλήψεις καί τίς δεισιδαιμονίες, ἀποτελεῖ δυστυχῶς μία μεγάλη μερίδα πιστῶν. Καί τό τονίζουμε, διότι οἱ ἀνθρωποι αὐτοί, ἐνῶ εἶναι τόσο κοντά στήν Ἐκκλησία, ἐνῶ σχετίζονται μέ πνευματικούς ἀνθρώπους, συνομιλοῦν μαζί τους τακτικά, συμμετέχουν στά μυστήρια καί στίς τελετές τῆς Ἐκκλησίας μας καί σ' ὅλη τήν ἐν γένει ὑπάρχουνσα λατρεία, ἐν τούτοις, τά πάντα στό Ναό καί τή ζωή τους τά ἀντιμετωπίζουν μέ μία θρησκευτική ορχότητα. ᩠Η κατάσταση αὐτή ὁδηγεῖ αὐτούς τούς ιδίους καθῶς καί μία ἄλλη μερίδα πιστῶν σέ μία λανθασμένη θρησκευτικότητα και σέ ἐκδηλώσεις λατρείας πού κάθε ἄλλο παρά Ὁρθοδοξία καί ὁρθοπραξία θυμίζουν. ᩠Η ιδέα πού ἔχουν αὐτοί οἱ ἀνθρωποι περί τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐκκλησιολογίας καί τῆς δογματικής διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἔνα συνοθύλευμα δοξασιῶν καί τυπολατρείας, κάνοντας ἔτσι τήν πίστη τους νά όμοιάζει περισσότερο ώς κάτι τό μαγικό-μυστηριῶδες καί ὄχι κάτι τό ἀπλό, ἀποκαλυπτικό καί ἀληθινό.

Ἐνα θέμα λειτουργικῆς ἀταξίας εἶναι ἡ κοσμική θεώρηση τῶν Ιερῶν Μυστηρίων καί Ἀκολουθιῶν, π.χ. τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Γάμου, τῆς Κηδείας, τῶν Μνημοσύνων. Κατά τά Ιερά αὐτά Μυστήρια καί Ἀκολουθίες, αὐτό πού ἐνδιαφέρει τούς περισσοτέρους εἶναι ἡ ἐπίδειξη, τοῦ πῶς θά ἐτοιμασθοῦν ὅλα γιά τήν καλύτερη ἔξωτερική ἐμφάνιση τῶν κουμπάρων-παρανύμφων, τῶν μελλονύμφων, τῶν νεοβαπτιζομένων, οἱ στολισμοί μέ ἀνθη, ἡ ὡραιοποίηση τοῦ θανάτου, ὄχι ὅμως καί ἡ ἐμβάθυνση στό «πῶς», πού εἶναι ἡ ίερολογία τῶν μυστηρίων καί ἡ

μετοχή σ' αὐτά, ἥτοι ἡ ἐσχατολογική τους ἐρμηνεία καὶ προσέγγιση.

Ἀκόμη ἡ ἀπώλεια τῆς ιερότητας ὁρισμένων εἰδῶν λατρείας (προσφόρου, νάματος, κολλύβων κ.ἄ.), πού κατά παράδοση ἦταν προσευχητικές διαδικασίες, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ μετοχή στά Ἀχραντα Μυστήρια μόνον κατά τίς μεγάλες ἑορτές τῆς Χριστιανοσύνης, ἀκόμη τέλος, ἡ ἐνδοτικότης ἡμῶν τῶν κληρικῶν στά ποικίλα θελήματα τῶν πιστῶν, τά όποια ὅμως πολλές φορές δέν εἶναι ἐκκλησιολογικῶς σωστά καὶ ὀδηγοῦν στήν ἐκτροπή ἀπό τή λειτουργική εὐταξία καὶ διαιωνίζουν, ἡ ἀκόμη χειρότερα, καθιερώνουν τήν ἀταξία ώς τάξη.

Ἡ διαχείριση ὅλων αὐτῶν τῶν θεμάτων θά πρέπει ὅλους νά μᾶς προβληματίσει. Ἡ λειτουργική εὐταξία εἶναι ἴδιον γνώρισμα τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, αὐτῆς τῆς κατηγορίας πιστῶν πού μποροῦν νά ἐμβαθύνουν στίς συμβολικές πράξεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ νά ἀνάγονται πνευματικά σέ ὕψη ἀρετῆς, ἀνεβαίνοντας ἀπό τή γῆ στόν οὐρανό.

Γιά τή βίωση ὅμως μίας Ὁρθόδοξης πνευματικότητας, ἀπαραίτητοι καὶ θεμελιώδεις παράγοντες εἶναι: ὁ πνευματικός καθοδηγητής καὶ ἡ ἐνορία, οἱ όποιοι πασχίζουν κατά τό δυνατόν νά μᾶς φρουροῦν ἀπό παντός εἰδους πειρασμούς καὶ ἀμφιβολίες. Οἱ προκαταλήψεις καὶ οἱ δεισιδαιμονίες εἶναι ἴδιον γνώρισμα ὅσων δέν θέλουν νά ἐμβαθύνουν σέ ὅ,τι ἡ Ἐκκλησία διδάσκει καὶ πράττει. Ὅσοι θεωροῦν τήν Ἐκκλησία ώς σύνολο δοξασιῶν καὶ μυστικιστικῶν ἀποκρυφιστικῶν πράξεων ἀλλοιώνουν τό πραγματικό πνεῦμα Τῆς καὶ ἔτσι κακῶς θεωρούμενη ἡ Ἐκκλησία παρεξηγεῖται ἀπό πολλούς.

Σήμερα ἡ Ὁρθόδοξη Ἑλλαδική Ἐκκλησία προσπαθεῖ νά δώσει σέ κάθε πιστό ὅ,τι πραγματικό καὶ ἀληθινό. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ χῶρος πού ἀποκαλύπτεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ στούς ἀνθρώπους χωρίς αἰνίγματα. Μόνον σ' αὐτήν τήν προοπτική μπορεῖ ὁ κάθε πιστός νά ζήσει πραγματικά ὅ,τι συμβολικό πράττει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἀλλωστε, ἡ λειτουργική εὐταξία δέν ἔχει νά κάνει μόνο μέ τυφλή καὶ ἄκριτη ἐκτέλεση τυπικῶν τελετῶν καὶ τύπων λατρείας, ἀλλά πρωτίστως, ὅ,τι πράττει ἡ Ἐκκλησία ώς τύπο καὶ ώς σύμβολο προσπαθεῖ νά τό κά-

νει βίωμα καί τρόπο ζωῆς στούς πιστούς Της με σκοπό νά φθάσουν στή θέωση.

Στό πλαίσιο αύτό ό κάθε κληρικός τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως μας καλεῖται νά ἐνωτισθεῖ τή φωνή καί τήν ἀγωνία τοῦ Ἐπισκόπου του καί νά προσπαθήσει νά ἀγωνισθεῖ νά διδάξει καί νά μορφώσει στά πιστά καί βαπτισμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, Χριστόν Σωτῆρα καί ὅχι ἄλλους σωτῆρες, δυστυχῶς πολλές φορές κομμένους καί ραμμένους στά μέτρα τοῦ ίερέως καθοδηγητοῦ. Η Ἐκκλησία μας ἀποτελεῖ τήν μόνη ὁδό σωτηρίας γιά ὅλους μέσω τῆς ὁρθῆς βιώσεως τῶν τελουμένων μυστηρίων καί ἀκολουθιῶν Της. Ο κάθε ιερέας ὀφείλει νά αἰσθάνεται ὅτι δέν εἶναι αὐτόνομος, οὔτε αὐτόφωτος, οὔτε σωτήρας, ἀλλά «ἐπόμενος τοῖς ἀγίοις πατράσι». ¹¹ Δέν θά σώσουμε τήν Ἐκκλησία, ἀλλά ἐν Αὐτῇ δυνάμεθα ἔμεις νά σωθούμε.

Αύτό σημαίνει ὅτι ή ὁρθοτόμηση τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας ἐρείδεται στή διδασκαλία τῆς Αγίας Γραφῆς, τῶν συγγραμμάτων τῶν Αγίων καί Θεοφόρων Πατέρων, τῶν Ιερῶν Κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν συνόδων ἀλλά καί αὐτῆς τῆς Ιερᾶς Παραδόσεως πού δέν εἶναι κάτι τό στατικό, ἀλλά ἔξελισσόμενο στήν προοπτική τῆς σωτηριολογικῆς ὁδοῦ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Γιά τούς ἀνωτέρω λόγους, ο Ὁρθόδοξος κληρικός ὀφείλει νά καλλιεργεῖ ὅλα τά ἀνωτέρω, προκειμένου νά γίνεται γνήσιος καί διακριτικός ποιμήν καί πατέρας, ὅλων ὅσων τοῦ ἔχει ἐμπεπιστευθεῖ ὁ Κύριος μας κατά τήν ιερά ἐκείνη ήμέρα τῆς χειροτονίας. Ο λαός τοῦ Θεοῦ χρειάζεται σήμερα, ὅσο ποτέ ἄλλοτε, ποιμένες, πατέρες καί διδασκάλους πού θά τόν καθοδηγοῦν σωστά καί γνήσια καί ὅχι κατά τό δοκοῦν καί τό προσωπικό μικρόνο συμφέρον. Χρειάζεται ποιμένες μέ γνήσιο ὁρθόδοξο βίωμα καί μέ ζήλο Χριστοῦ. Προτιμοτέρα εἶναι ή πρᾶξις ἀπό τά κενά λόγια. Ἐχουμε κουράσει τούς ἀνθρώπους μέ τά λεγόμενά μας καί δέν τούς ἐπιτρέπουμε, μαζί τους, ἀγωνιζόμενοι τόν κοινόν ἀγῶνα, νά ὁδηγηθούμε στήν βίωση τοῦ Μυστηρίου τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἔχοντας πάντοτε ἐσχατολογική προοπτική καί ἀναφορά.

¹¹ Πράξις Πέμπτη τῆς ἐν Χαλκηδόνι Αγίας Συνόδου, Mansi τ. 7, σ. 116A

Από τήν ἄλλη, οἱ σύγχρονες προκλήσεις, οἱ διαρκῶς συντελούμενες κοινωνικές ἀλλαγές καὶ ἡ διαμορφούμενη νέα ἑλληνικὴ πραγματικότητα ἐπιτάσσουν ἐγρήγορση καὶ συνεχή ἐνημέρωση, προσευχὴ καὶ περισσότερο ἀγώνα, μά πάνω ἀπ' ὅλα ἔνδειξη εἰλικρινοῦς χριστιανικῆς ἀγάπης πρός πάντας, ἀδιακρίτως γλώσσης, χρώματος, καταγωγῆς καὶ θρησκείας. Τό νά εἴμασθε, ἀγαπητοί μου Πατέρες, ποιμένες μιᾶς μεγάλης ἀστικῆς περιοχῆς μέ προσφυγικές φύλες στήν σημερινή ἐποχή, χρειάζεται μεγάλη δύναμη, ὑπομονή, καρτερία, σύνεση, ποιμαντική εὐαισθησία καὶ ὁρθή κατανόηση τοῦ ϕόλου μας. Πρῶτα εἴμασθε ποιμένες, ιερεῖς τοῦ Υψίστου καὶ μετά ὅλα τά ἄλλα. Τό κοινωνικό μας ἔργο ἀπορρέει ἀπό τήν σωτηριολογική διάσταση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τρόπου ζωῆς καὶ δέν εἶναι αὐτοσκοπός. Καλύπτοντας τίς ἀνάγκες τῶν ἐμπεριστάτων ἀδελφῶν μας προσφέρουμε ἀπευθείας στόν Θεό καὶ ὑποστασιοποιοῦμε τήν ἐντολή τῆς ἀγάπης «ἐντολήν καινήν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους»¹².

2. ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Στήν σύγχρονη κοινωνίᾳ ἀπαιτεῖται ὄργάνωση σέ ὅλους τούς τομεῖς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας μας. Ο κόσμος προγραμματίζει τό ἡμερήσιο, ἑβδομαδιαῖο, μηνιαῖο καὶ ἐτήσιο πρόγραμμά του. Έμεις ως ποιμένες θά πρέπει νά σεβαστοῦμε αὐτόν τόν προγραμματισμό τῶν πιστῶν μας.

“Οσον ἀφορᾶ στό Μυστήριο τῆς Ἐξομολογήσεως, προτρέπουμε στό ἔξῆς: ὁ κάθε πνευματικός τῆς καθ' ἡμᾶς Ιερᾶς Μητροπόλεως νά ἀναρτᾷ τό ἑβδομαδιαῖο ἡ ἀκόμη καὶ τό μηνιαῖο πρόγραμμά του μέ συγκεκριμένη ὡρα ἐναρξης καὶ λήξης. Γιά τήν καλύτερη διευκόλυνση τῶν πιστῶν, ίδιαιτέρως γιά τούς πνευματικούς πού ἔχουν πολύ κόσμο στό πετραχήλι τους, συνιστοῦμε τηλεφωνικά ραντεβού προκειμένου νά μήν ταλαιπωρεῖται ὁ κόσμος.

¹² Ιω. 13, 34.

Πολλές φορές διαπιστώνουμε ότι κάποιοι πνευματικοί δέν ασκούν μετά ζήλου τήν διακονία τους, μέ αποτέλεσμα νά ταλαιπωρούνται οι πιστοί μας. Συνιστοῦμε σέ δλους τούς πνευματικούς έξομολόγους νά είναι ίδιαιτέρως προσεκτικοί μέ τούς έξομολογουμένους. Μέ πολλή προσευχή καί μέ πνεῦμα διακρίσεως νά ένασκούν τό Μυστήριο τῆς Ἐξομολογήσεως. Δέν είναι σωστό νά έρωτοῦμε μέ λίστα ἀμαρτημάτων τούς πιστούς μας, ούτε νά ύπεισερχόμασθε σέ λεπτομέρειες τῶν ἀμαρτημάτων τους. Ἐλλοχεύει μεγάλος πειρασμός νά πειρασθεῖ ὁ ίδιος ὁ πνευματικός.

Ο κόσμος ἀπεγνωσμένα καταφεύγει στό πρόσωπο τοῦ πνευματικοῦ γιά νά βρεῖ μία παρηγοριά, μία ἀγκαλιά καί ἀγάπη. Ο έξομολόγος δέν πρέπει νά γίνεται ίεροξεταστής. Ἀλλωστε, σκοπός τῆς ποιμαντικῆς χειραγώγησης δέν είναι ὁ πειθαναγκασμός τοῦ πιστοῦ σέ όποιαδήποτε σκοπιμότητα, ἀλλά ή καθοδήγησή του στήν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίᾳ. Γιά νά ἐπιτευχθεῖ αὐτό, χρειάζεται ή πνευματική πατρότητα καί ή πνευματική υἱότητα νά καλλιεργούνται μέσα στό πνεῦμα τόσο τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, ὅσο καί τῆς κοινῆς ἀναφορᾶς καί τῆς ύπακοῆς στό θέλημα τοῦ Θεοῦ.¹³ Ο έξομολογούμενος ἀναζητᾷ ἐναγωνίας νά βρεῖ τόν πατέρα πού ξέρει νά συγχωρεῖ.

Ἡ ἱλαρότητα καί τό πνεῦμα ἀγάπης καί συναντίληψης είναι τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ πνευματικοῦ πατέρα. Ἡ ἀγάπη είναι τό ἀντίδοτο στόν πειρασμό. Ὄλα τά ἀνωτέρω ἀλλωστε, είχαμε τήν εὐκαιρία νά τά ἐξετάσουμε καί κατά τήν διάρκεια τοῦ σεμιναρίου ἔξομολογητικῆς κατά τό παρελθόν ἔτος.

Αὐτήν τήν ἀγάπη τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ ὄφείλουμε νά ἀνακαλύψουμε ίδιαιτέρα ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι κληρικοί γιά νά ἐπιτύχουμε στήν ποιμαντική μας διακονία. Στό πνεῦμα αὐτό τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ὄφείλουμε νά μήν δαιμονοποιοῦμε τά πάντα ὅσα συμβαίνουν στίς ζωές τῶν πνευματικῶν μας τέκνων.

¹³ Βασίλειος Καλλιακμάνης, *Πνευματική Πατρότητα καὶ Ποιμαντικές Ἀρχές, Εἰσήγηση σέ ήμερίδα τῆς Ιερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος μέ θέμα: «Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ψυχικῶν διαταραχῶν στό πλαίσιο τοῦ μυστηρίου τῆς ιερᾶς ἔξομολογήσεως», Θεσσαλονίκη, 2009, σ. 11-12.*

Οφείλουμε νά διδάσκουμε μέ τό γνήσιο παράδειγμά μας καί ὅταν διαπιστώνουμε, γιά παράδειγμα, μία κατάσταση ψυχασθένειας νά μή διστάζουμε νά λέμε ὅτι ή ψυχιατρική είναι ίατρική καί δύναται νά θεραπεύσει κάτι πού ἐμεῖς ἀδυνατοῦμε νά τό θεραπεύσουμε. Είναι κάποιοι ἐξ ήμων τῶν πνευματικῶν πού ὑπερβαίνουμε τά ἐσκαμμένα τῆς ποιμαντικῆς μας διακονίας καί μᾶλλον συμπεριφερόμασθε ὡς «σωτήρες», τή στιγμή πού Σωτήρ τῶν πάντων είναι ὁ Κύριος μας Ιησοῦς Χριστός.

Ο πνευματικός ἐξομολόγος τελεῖ τήν διακονία του μέ σύνεση, μέ προσευχή καί πνεῦμα διακρίσεως, κοπιάζοντας πάντοτε νά ἀνακαλύψει «τί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τό ἀγαθόν καί εὐ-άρεστον καί τέλειον». ¹⁴ Ποτέ του δέν γίνεται αὐτεπάγγελτος σωτήρας, γιατί τότε ἀντί νά ὀδηγεῖ πρός Χριστόν θά ὀδηγεῖ πρός προσωπολατείαν, πράξη μεμπτή καί καταδικαστέα ἀπό τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία, καθότι θά δημιουργεῖ δική του ἐκκλησία, σέκτα καί παρασυναγωγή. Ο πνευματικός είναι προαγωγός εἰς Χριστόν, θεραπευτής, υπηρέτης, ἀλλά και συνεργός στήν ὅλη πορεία πρός τήν θέωση.¹⁵ Όποιαδήποτε ἄλλη θεώρηση είναι ἐκτροπή καί ἀποβλητέα ἀπό τό ζωντανό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ως ἐκ τούτων, παρακαλοῦμε στό ἔξῆς νά συντασσόμασθε ὅλοι οἱ πνευματικοί-ἐξομολόγοι τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεώς μας μέ τίς παραπάνω ὑποδείξεις. Τέλος, συνιστοῦμε σέ ὅλους τούς πνευματικούς νά ἐπισκέπτονται τακτικά τούς δικούς τους πνευματικούς, διότι τό νά ποιμαίνει κανείς ἐξομολογητικά τούς πιστούς, προϋποθέτει ὅτι καί ὁ ἴδιος ἐξομολογεῖται καί θεραπεύεται.

¹⁴ Ρωμ. 12,2.

¹⁵ Γρηγόριος Θεολόγος, Λόγος Β' Ἀπολογητικός τῆς εἰς τόν Πόντον φυγῆς, P.G. 35, σ. 436AB: «Ταύτης ἡμεῖς τῆς θεραπείας ὑπηρέται καί συνεργοί, ὅσοι τῶν ἀλλων προκαθεζόμεθα· οἵς μέγα μὲν τό τά ἴδια πάθη καί ἀρρωστήματα καί γινώσκειν καί θεραπεύειν».

3. ΤΑΚΤΙΚΗ ΘΕΙΑ ΜΕΤΑΛΗΨΗ

Πολλές φορές ἔχει τονισθεῖ σέ κείμενα παλαιότερων καί νεώτερων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἡ ἀξία τῆς τακτικῆς καί συχνῆς Θείας Μεταλήψεως τῶν Αχράντων Μυστηρίων, τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ μας. Άλλα ἐπειδή ἐπιλεύψει με ό χρόνος διά τήν παραθεσιν σχετικῶν ἀναφορῶν ὅλων τῶν Ιερῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά τοῦτο ἀρκοῦμαι μόνο στήν ἴδια τήν ἐντολή τοῦ Θεανθρώπου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅταν παρέθεσε τό μυστικό Δεῖπνο πρός τούς μαθητάς Του καί ἐπέκεινα σέ ὄλοκληρη τήν Ἐκκλησία Του: «Τούτο ποιεῖτε εἰς τήν ἐμήν ἀνάμνησιν»¹⁶. Είναι ἐντολή, λοιπόν, τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου μας ἀνελλιπῶς, πάλιν καί πολλάκις, νά μεταλαμβάνουμε τό Σῶμα καί τό Αἷμα Του, ἀφοῦ ἡ κοινωνία μέ τόν ἴδιο τόν Χριστό είναι συνάμα κοινωνία μέ τούς ἄλλους ἐν Χριστῷ.

Γιά τόν λόγο αὐτό προτρέπουμε ὅλους τούς πνευματικούς ἔξομολόγους νά συνιστοῦν τήν τακτική καί ἀνελλιπή μετάληψη τῶν Αχράντων Μυστηρίων. Δυστυχῶς ύπάρχουν κληρικοί, εὐτυχῶς λίγοι πλέον σήμερα, πού ἀπαγορεύουν τήν τακτική Θεία Μεταλήψη. Αποτέλεσμα αὐτῆς τῆς κακῆς τακτικῆς είναι οἱ πιστοί μας νά στέκονται ἐξόριστοι τοῦ Αγίου Ποτηρίου καί τῆς ἀδιαλείπτου μετοχῆς, καθιστάμενοι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀποστασιοποίησεως ἀπό τήν ζωοποιό τροφή καί πόστη τῶν Αχράντων Μυστηρίων, βιορά τῶν λυσσαλέων δαιμόνων, πού ὀλημερίς ἀναζητοῦν «τίνα καταπίουν».

Οὐκ ὀλίγοι πιστοί μας τρέφονται μονίμως μέ τό ἀντίδωρο καί ποτέ μέ τό Δῶρο, πού είναι ἡ Θεία Κοινωνία. Πολλές φορές, πνευματικά φτασμένοι ἀνδρες ὁμολογοῦν ὅτι οἱ περισσότεροι ἀνθρώποι, λόγω ἐλλείψεως σωστῆς κατηχήσεως, παραμένουν ἀπομακρυσμένοι τῆς θείας μετοχῆς. Στό σοβαρό αὐτό θέμα περί τῆς συχνούς καί ἀνελλιπούς Θείας Κοινωνίας καλοῦμε νά συμβάλουν ὅλοι οἱ ἰερεῖς, πρωτίστως ὅλοι οἱ πνευματικοί ἔξομολόγοι, ὥστε ἐμπροϋπόθετα οἱ πιστοί μας νά κατα-

¹⁶ Λουκ. 22, 19

φεύγουν συχνάκις στό Μυστήριο τῆς Ζωῆς, εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν καὶ εἰς ζωῆν τήν αἰώνιον.

Ἡ συχνὴ μετάληψις τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὁδήγησε τήν Ἀγία μας Ἐκκλησία στήν τακτική ἐπιτέλεση τοῦ Θείου Μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας. Ὁ Βασίλειος, ὁ Μέγας τῆς Ἐκκλησίας μας Πατήρ, ὁ τῆς Καισαρείας φωστήρ, παραγγέλλει τήν τετράκις τῆς ἑβδομάδος θείᾳ μετάληψη, ἥτοι Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο καὶ Κυριακή, καθὼς καὶ κατά τίς μεγάλες ἔօρτες πού τυχόν συμπέσουν μεσοβδόμαδα, ἀναφέροντας χαρακτηριστικά: «Καὶ τὸ κοινωνεῖν καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καλόν καὶ ἐπαφελές...Τίς γάρ ἀμφιβάλλει, ὅτι τό μετέχειν συνεχῶς τῆς Ζωῆς, οὐδέν ἄλλο ἐστί ἢ ζῆν πολλαχῶς; Ήμεῖς μέντοι γέ τέταρτον καθ' ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν· ἐν τῇ Κυριακῇ, ἐν τῇ Τετράδι, ἐν τῇ Παρασκευῇ καὶ τῷ Σαββάτῳ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐάν ἢ μνήμη Ἀγίου τινός»¹⁷. Αὐτήν τήν Ιερά Παράδοση ἀποδεχόμενοι οἱ τῆς νήψεως Ὄσιοι Πατέρες στά μοναστήρια τους νίοθέτησαν τήν καθημερινή ἐπιτέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Εἶναι γνωστά τά ἐπιλεγόμενα Σαρανταλείτουργα, κατά τά όποια μεταλαμβάνουν οἱ ἐνασκούμενοι Πατέρες καὶ Μητέρες τακτικά καὶ ἀνελλιπῶς τό Σῶμα καὶ τό Αἷμα τοῦ Κυρίου μας.

Ἀλλά καὶ στά πρωτοχριστιανικά χρόνια νίοθετήθηκε ἡ Αποστολική Παράδοση τῆς καθημερινῆς Θείας Λειτουργίας γιά τήν μετοχή τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος στήν Θεία Μετάληψη. Μάλιστα, γιά τήν τήρηση τοῦ κανόνος τῆς τακτικῆς Θείας Μεταλήψεως κατά τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐπιτελέσεως τῶν Θείων Λειτουργιῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Ἀγίου Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λόγω τοῦ πανηγυρικοῦ τους χαρακτῆρος, ἡ Ἀγία μας Ἐκκλησία, στοιχοῦσα πρός τήν Ιερά καὶ Θεία Ἐντολή τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου μας γιά τήν τακτική Θεία Μετάληψη, νίοθετησε τήν ἐπιτέλεση τῶν ἀκολουθιῶν τῶν Προηγιασμένων Τι-

¹⁷ Μ. Βασιλείου, «Πρός Καισαρίαν Πατρικίαν, Περὶ Κοινωνίας», P.G. 32, Επ. 93, σ. 484.

μίων Δώρων κατά τίς ήμέρες Τετάρτης καί Παρασκευής καθ' όλη τή διάρκεια τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὅστε νά συμπληρώνεται ό κανόνας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου τῆς τετράκις τῆς Ἐβδομάδος Θείας Μεταλήψεως. Βεβαίως, δέν ἀποκλείεται η ἐπιτέλεση τῆς ἀκολουθίας τῶν Προηγιασμένων Τιμών Δώρων καί τίς ἄλλες νηστήσιμες ήμέρες, ἡτοι Δευτέρα, Τρίτη καί Πέμπτη, γιά τήν Θεία Μετάληψη τῶν πιστῶν.

Γιά τούς παραπάνω λόγους, προτρέπουμε καί ἐπευλογοῦμε τήν τακτική ἐπιτέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὅπου οἱ ἔνορίες δύνανται λόγω ἵκανοῦ ἀριθμοῦ ἐφημερίων. Πιστεύουμε ἀκράδαντα ὅτι μέ τήν τακτική καί καθημερινή Θεία Λειτουργία θά ἀγιάζεται όλο τό ίερατεῖο καί όλος ὁ πιστός λαός μας καί τέλος, όλη ἡ ἐκκλησιαστική μας περιφέρεια, ἀφού κάθε θεοφιλῆς ψυχή πού μετέχει στο Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἀπολαμβάνει πνευματική καρποφορία.¹⁸ Οἱ Ναοί μας θά γίνουν πιό ὅμορφοι, διότι ό διάκοσμός τους θά ἔξαγιάζεται μέ τήν καθημερινή παρουσία τοῦ Κυρίου μας ἐν τοῖς ἀγίοις οἴκοις καί εύκτηρίοις Του. Τό κύριο ἔργο τῶν ποιμένων πρέπει νά ἐφορμᾶται ἀπό τό Ἅγιο Θυσιαστήριο. Καλές μέν καί εὐλογημένες ὅλες οἱ δραστηριότητες πού ἐπιτελοῦνται στήν περιφέρειά μας, ἀλλά θά γίνονται ἀκόμη καλύτερες, ὅταν οἱ ποιμένες ξαναβροῦν τήν ἀληθινή τους θέση, πού εἶναι ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναφορᾶς μας περί Θείας Μεταλήψεως, καλόν εἶναι νά τονισθεῖ γιά μία ἀκόμη φορά ἡ ιερότητα καί ἡ σπουδαιότητα τοῦ σημείου αὐτοῦ μέσα στήν Θεία Λειτουργία. Δέν πρέπει ἐπ' οὐδενί βεβιασμένως νά ἀπαγγέλεται το «Σῶσον ὁ Θεός τόν λαόν σου...» πρίν όλοκληρωθεῖ ἡ μετάδοσις τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων καί στόν τελευταίο πιστό, μέ τήν πρόφαση τῆς ταχύτερης όλοκληρώσεως τῆς Λειτουργίας. Μέ τήν πρακτική αὐτή καί μέ τήν βιασύνη μας πολλές φορές ύποτιμοῦμε τό σημείο αὐτό τῆς Λειτουργίας, γεγονός τό ὅποιο

¹⁸Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ Προσκυνήσεως καὶ Λατρείας, Λόγος Ἐκτος, Ρ.Γ. 68, σ. 417D: «Γονιμοτάτη γάρ πᾶσα θεοφιλῆς καὶ δοίᾳ ψυχῇ, καὶ καρποῖς ἀγίοις κατάκομος».

ύπεισέρχεται καί στήν συνείδηση τῶν πιστῶν. Προτείνεται ἡ μετάδοσις τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων κατά τὰ συλείτουργα ὑπό δύο ἥ καί τριῶν ιερέων πρός διευκόλυνση ὅλων.

4. ΚΗΡΥΓΜΑ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

Τό κήρυγμα, σύμφωνα μέ τήν λειτουργική μας παράδοση, εἶναι τμῆμα ἀναπόσπαστο τῆς Θείας Λατρείας. Τό κήρυγμα εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός παρατεινόμενος εἰς τούς αἰῶνας. Λατρεία χωρίς κήρυγμα δέν νοεῖται. Καί ἐπειδή ἡ λατρεία δέν εἶναι μόνον ἡ Θεία Εὐχαριστία, ὀφείλει ὁ κάθε πρεσβύτερος νά κηρύσσει τό Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει καί σέ κάθε περίσταση τῆς λειτουργικῆς καί μή ζωῆς τῶν πιστῶν. Ή ἐντολή τοῦ Κυρίου μας πρός τούς μαθητές Του, καί ἐπέκεινα σέ ὄλη τήν Ἐκκλησία, εἶναι «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη»¹⁹, κηρύσσοντας τό Εὐαγγέλιον. Τό κήρυγμα εἶναι τό προνόμιο τοῦ ἐπισκόπου, τό ὅποιο καί μεταδίδει διά τοῦ Μυστηρίου τῆς Ιερωσύνης στούς πρεσβυτέρους, ὥστε νά ὀρθοτομοῦν τόν λόγο τῆς ἀληθείας: «...ἴνα γίνηται ἄξιος παριστάναι ἀμέμπτως τῷ θυσιαστηρίῳ σου, κηρύσσειν τό εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας σου, ιερουργεῖν τόν λόγον τῆς ἀληθείας σου»²⁰.

Τό κήρυγμα ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος τῆς Θείας Λατρείας, γι' αὐτό ἀπαιτεῖ τήν δέουσα προσοχή καί προετοιμασία ἐκ μέρους τῶν ποιμένων. Γιά τόν λόγο αὐτό, συμβουλεύομε ὁ ιεροκήρυκας νά προετοιμάζει τό κήρυγμά του. Τό κήρυγμα ἀπαιτεῖ χρόνο, διάθεση, ἐφευρετικότητα καί μελέτη. Δέν είμασθε ὄλοι οἱ κληρικοί σοφοί καί αὐτόφωτοι. Αὐτό εἶναι ἴδιον γνώρισμα τῶν φτασμένων πνευματικά ἀνδρῶν, πού ἔχουν κατατήσει τήν χάρη καί τήν ἐνόραση τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς, ὁ κληρικός ὀφείλει νά προετοιμάζεται καθημερινά μέ μελέτη, κυρίως πατερικῶν κειμένων καί τῶν ἐρμηνειῶν αὐτῶν καί κατόπιν νά ἐκφέρει τό κήρυγμά του, μεταφέροντας στόν κόσμο τόν

¹⁹ Μτ. 28, 19.

²⁰ Προβλ. τήν Χειροτονίαν Πρεσβυτέρου στό Μ. Εὐχολόγιον.

Χριστό, τήν παράδοση τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας μας καὶ τέλος, τό βίωμα τῆς πίστεως, βασιζόμενος πάντοτε εἰς τό Ἀποστολικόν καὶ Εὐαγγελικόν ἀνάγνωσμα τῆς ήμέρας.

Σήμερα, σέ ἔναν κόσμο ιδιαίτερα ἀστικό, ὅπως εἶναι ὁ κόσμος τῆς Τερας Μητροπόλεως μας, ὀφείλει ὁ ἱεροκήρυκας νά προετοιμάζεται γιά τὸν λόγο του καὶ κυρίως νά σέβεται τό ἀκροατήριο πού τὸν ἀκούει καὶ τὸν σέβεται. Δέν εἶναι λίγες οἱ φορές πού ὁ ἄμβωνας γίνεται τόπος ἀνώφελων καὶ μωρῶν γεννεαλογῶν. Οἱ ἄμβωνας ὀφείλει νά νουθετεῖ καὶ νά παρηγορεῖ, νά εἶναι μία συνέπεια καὶ συνέχεια τοῦ ἴδιου τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατά τήν διάρκεια τοῦ κηρύγματος ὀφείλει ὁ ἱεροκήρυκας νά ἀποφεύγει τίς πολλές φωνές καὶ ἐκρήξεις, νά εἶναι ὁ λόγος του σάν μία «σιγανή ποτιστική βροχή», πού σέβεται τὸν σπόρο καὶ δέν τὸν ξεριζώνει, ἀλλά τὸν ὑποβοηθᾶ στήν ἀνάπτυξη καὶ ἐπαύξησή του. Τό κήρυγμα μέσα στήν Θεία Λειτουργία δέν πρέπει χρονικά νά ξεπερνᾶ τά δέκα λεπτά τῆς ὥρας, ὀφείλει δέ νά ἐπεται τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Τεροῦ Εὐαγγελίου ἡ ἔστω κατ' ἄκρα οἰκονομία νά προηγεῖται τῆς Θείας Μεταλήψεως.

Ωστόσο, θά ἦθελα νά γνωρίζετε πῶς ἡ πραγματοποίηση τοῦ κηρύγματος την ὥρα του Κοινωνικοῦ δέν βοηθᾶ τούς πιστούς στήν κατάνυξη τῆς προετοιμασίας τους πρίν τήν Θεία Μετάληψη. Βεβαίως καὶ γνωρίζουμε τίς ἐξαιρέσεις σέ Τερές Πανηγύρεις, Μνημόσυνα κ.λ.π. διά τοῦτο ὅμως καὶ παρακαλοῦμε ὅπως παραμείνουν ἐξαιρέσεις. Άς κατηχήσουμε ἐκ νέου τὸν λαό μας γιά τήν ὁρθή καὶ ταυτόχρονα λειτουργική χρήση τοῦ κηρύγματος μέ χριστολογικό, σωτηριολογικό καὶ ἀγιογραφικό χαρακτήρα. Δέν χρειάζονται πολιτικολογίες καὶ ἀφορισμοί. Ο Θεός ἀγάπη ἐστίν²¹ καὶ σ' αυτήν τήν ἀγάπη πρέπει να κινούμασθε πνευματικήτως καὶ ἐμπράκτως. Ο ἐνθουσιασμός τοῦ ἱεροκήρυκα δέν πρέπει νά τὸν ὁδηγεῖ σέ κηρύγματα κατηχητικοῦ καὶ διδασκαλικοῦ μαθήματος, ἀλλά νά ὁδηγεῖ σέ σκέψη τούς ἀκροωμένους νά ψάξουν καὶ νά βροῦν ὅ,τι ἔχασαν

²¹ Α' Ιω. 4,8.

ἢ ὅτι δέν κατέχουν κατά τό γραφικόν: «δίδον σοφῷ ἀφορμήν καὶ σοφότερος ἔσται»²².

Ὅσον ἀφορᾶ στήν περαιτέρω κατήχηση τοῦ λαοῦ μας, προτρέπουμε τούς δυναμένους κληρικούς νά ἀναλάβουν, εἴτε μόνοι τους εἴτε ἐκ περιτροπῆς, ὅπου αὐτό εἶναι ἐφικτό, καὶ ἔτεροι κληρικοί «διδάξαι καὶ νουθετῆσαι», καθιερώνοντας ἐβδομαδιαία ὡριαία ὄμιλία ἐντός τοῦ Ναοῦ ἢ σέ πνευματικά κέντρα, ὅπου ύπαρχουν. Ιδιαίτερη βάση πρέπει νά δώσουμε ὅλοι μας στήν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, στήν Λειτουργική Κατήχηση, στήν Δογματική καὶ στήν Ἐκκλησιολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Οἱ δυνάμενοι κληρικοί ὁφείλουν νά ἀναλάβουν τέτοιες πρωτοβουλίες κατηχήσεως στίς ἐνορίες τους.

Γιά τήν ἐπίτευξη τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν, τῆς διαδόσεως τοῦ Θείου Λόγου καὶ κατηχήσεως τοῦ λαοῦ μας, δίδουμε τήν ἐπισκοπική μας εὐλογία γιά τήν χρήση τόσο τοῦ ἔντυπου λόγου μέ καλαίσθητες, προσεγμένες καὶ ἐλκυστικές ἐκδόσεις, ὅσο καὶ τήν χρήση τῶν ἡλεκτρονικῶν μέσων, ὅπως τοῦ διαδικτύου καὶ τῶν πολυμέσων πού διαθέτει αὐτό, πρός δόξαν Θεοῦ.

5. ΤΥΧΕΡΑ-ΦΙΛΟΤΙΜΑ

Ἐνα εὐαίσθητο κομμάτι τῆς διακονίας μας εἶναι καὶ τό βιοποριστικό. Οἱ περισσότεροι κληρικοί εἶναι ἔγγαμοι καὶ κατανοῶ τίς οἰκονομικές τους ἀνάγκες. Άλλα καὶ ἔνας ἄγαμος κληρικός-μοναχός που δέν διαμένει στό μοναστήρι του ἔχει καὶ αὐτός τίς προσωπικές του ἀνάγκες γιά τήν ἐπιβίωση.

Εἶναι ἀλήθεια ἀφενός ὅτι οἱ μισθοί τῶν ιερέων εἶναι πολύ μικροί, ἀφετέρου ὅτι ὁ κληρικός εἶναι ἔνας στρατευμένος, ύποχρεωμένος νά λειτουργεῖ συνεχῶς χωρίς παύσεις καὶ πενθήμερα, χωρίς ξεκούραση καὶ φεπό. Εἶναι ἐπίσης γνωστό ὅτι ὁ κληρικός ἔχει καὶ μία μικρή παρηγοριά στό θέμα αὐτό, τήν μεγάλη ἀγάπη τῶν πιστῶν ἐνοριτῶν του, πού μέ τίς ἐκδηλώσεις

²² Παρ. Σολομ. 9,9.

τους καλύπτουν καί αὐτές τίς ἐλλείψεις. Εἶναι ὅμως τραγικό, ὅταν ὁ κληρικός ξεχνάει τόν προορισμό του καί ἐπιδίδεται ψυχῇ καί σώματι στόν ἀγῶνα τῶν τυχερῶν. Καί στήν περίπτωση αὐτή ὑπάρχουν δύο τύποι κληρικῶν:

α) ἐκεῖνοι πού προσπαθοῦν μέ κάθε τρόπο νά ἔξασφαλίσουν τυχερά, ίσοπεδώνοντας τίς ἴδιες τίς ἀρχές καί τίς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, ίκανοποιώντας τά κάθε εἴδους θελήματα τῶν ἀκατήχητων πιστῶν μας, καί

β) ἐκεῖνοι πού ἀδίστακτα ζητοῦν ἔνα συγκεκριμένο ποσόν γιά τήν ἐπιτέλεση κάποιου μυστηρίου. Καί οἱ δύο περιπτώσεις εἶναι σκανδαλώδεις.

Καί μπορεῖ μέν ἡ πρώτη περίπτωση νά ίκανοποιεῖ μερίδα ἀνθρώπων καί νά θεωρεῖται ὁ τάδε ιερεύς πολύ καλός, ἐπειδή τακτοποιεῖ μέ τίς οἰκονομίες του τά θελήματά τους, ὅμως κατά βάθος προκαλεῖται μέ τόν τρόπο αὐτό διχασμός στίς συνειδήσεις τῶν πιστῶν γιά τό τί εἶναι σωστό καί τί λάθος καί ἀμφισβητεῖται ἀκόμα καί τό κῦρος τῆς ιερωσύνης. Μέ τόν τρόπο αὐτόν διαιωνίζεται ἡ σύγχυση καί καταδικάζονται οἱ πιστοί γιά ἄλλη μία φορά στήν ἐλλειψη τῆς ὁρθῆς καί ύγιοῦς κατηχήσεως.

Ἡ δεύτερη περίπτωση κληρικῶν, μέ τόν ἀδίστακτο τρόπο, προκαλεῖ τόν κάθε ἀνθρώπο, ἔστω καί τόν ἀνυποψίαστο, καί δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση ὅτι πράγματι οἱ τῆς Ἐκκλησίας ταγοί χρηματίζονται ἡ ἀσχολούνται μόνο μέ τά χρήματα. Καί συμβαίνει στήν περίπτωση αὐτῶν τῶν κληρικῶν εὔκολα νά ἔξιχνιάζεται καί νά ἐντοπίζεται ὁ ὑπαίτιος τοῦ σκανδαλισμοῦ καί νά κανονίζεται, ὅμως ὁ ἄλλος πού προκαλεῖ διάβρωση καί σχίσμα ὑποχθόνιο ἀφήνεται ἐλεύθερος νά προκαλεῖ καί να σκανδαλίζει.

Τό θέμα τῶν φιλοτίμων ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀκανθῶδες. Τά φιλότιμα, δέν εἶναι τυχερά πού προέρχονται ἀπό παιχνίδι, ἀλλ' εἶναι φιλότιμα πού προέρχονται ἀπό τήν εὐγενική διάθεση τοῦ δότη πιστοῦ. Ἐτσι δέν εἶναι σωστό νά προκαλεῖ ὁ κληρικός τόν φιλότιμο πιστό μέ τήν συμπεριφορά του. Ἰσα-ἴσα ὁ κληρικός, ὅταν μέ καλό τρόπο συμπεριφερεῖ σωστά στούς πιστούς του, τότε, ὅπως ὅμολογοῦν καλοί κληρικοί μέ μακροχρόνια πεῖρα, ἐκεῖνοι ἀνταποκρίνονται μέ τόν καλύτερο πάντοτε τρόπο.

Φυσικά, ἀξίζει νά αναφέρουμε ότι πολλές φορές ό αρνητισμός δρισμένων ἀνθρώπων πού προσέρχονται στούς Ναούς μας γιά μία συγκεκριμένη ιεροπραξία είτε πρόκειται περί μυστηρίου, είτε περί μιᾶς ἀκολουθίας είναι προκλητικός.

Ο κληρικός, μπροστά σέ τέτοιου είδους συμπεριφορές, καλό είναι νά ἐμπνέει περισσότερο ἀγάπη παρά νά δημιουργεῖ τήν αἰσθηση τοῦ ταμία. Μπορεῖ νά προκαλεῖ, γιά παράδειγμα, ό πλούσιος στολισμός τοῦ γάμου, τῶν δώρων, τῶν προσκεκλημένων, ὅμως ὅλα αὐτά γίνονται ἵσως ἀπό ἀνθρώπους πού δέν γνώρισαν σωστά -καί κυρίως ἀπό τή μικρή τους ἡλικία- τίποτα γιά τήν Ὁρθοδοξία καί τήν Ἐκκλησία. Ἰσως αὐτή ἡ ὥρα πού βρίσκονται στό γραφεῖο τοῦ Ναοῦ γιά νά τακτοποιήσουν τά τοῦ μυστηρίου νά είναι ἡ πρώτη τους ἐπαφή μέ τήν Ἐκκλησία καί τούς ἰερεῖς καί, πιθανότατα, θά τούς κάνει πολύ ἄσχημη ἐντύπωση, ὁ τρόπος μέ τόν ὅποιο ζητοῦνται διάφορα καθορισμένα ποσά ἀπό τόν κληρικό, σέ μία σχέση περισσότερο πελατειακή, παρά σχέση πατέρα πρός πατέρα, κληρικοῦ πρός πιστό.

Είναι καλό, γιά παράδειγμα, στήν περίπτωση πού συμβαίνει ό κληρικός νά ύποδέχεται γιά πρώτη φορά στό γραφεῖο τοῦ Ναοῦ νέους ἀνθρώπους, κουμπάρους-παρανύμφους, ἀναδόχους, νά τούς γλυκομιλᾶ, νά τούς ἀγκαλιάζει μέ τήν ἀγάπη του, εί δυνατόν νά τούς προσφέρει κάτι μικρό ώς δεῖγμα τῆς ἀγάπης του, νά τούς προσκαλεῖ νά τοῦ ἐμπιστευθοῦν κάτι ἀπό τή ζωή τους, νά τοῦ μιλήσουν ἐλεύθερα καί δχι τυποποιημένα, εί δυνατόν νά νιώσουν τήν ἀνάγκη νά τοῦ ποῦν: «...Πάτερ, θά ἥθελα κάποια μέρα νά σᾶς ἐπισκεφθῶ, γιά νά σᾶς μιλήσω γιά κάτι προσωπικά μου...».

Σέ κάθε περίπτωση ἐπιθυμῶ νά συνδέσουμε τά μυστήρια μέ τήν ποιμαντική πράξη τῆς Ἐκκλησίας. Η σωστή προετοιμασία, οί προηγούμενες συναντήσεις μέ τούς μελλονύμφους καί τούς πρός τό Ἀγιον Βάπτισμα προσερχομένους ἀδελφούς μας μπορούν νά καλύψουν τόσο τό πνευματικό, ὅσο καί τό ύλικό μέρος. Οἱ ἀνθρώποι, Πατέρες μου, εὶλικρίνεια καί ἀγάπη ζητοῦν, προσοχή καί ὑπευθυνότητα, σοβαρότητα καί χαμόγελο. Βασικοί κανόνες εὐγενείας καί συμπεριφορᾶς πού κανείς στόν δημόσιο βίο δέν διαθέτει σήμερα. Αντιλαμβάνομαι τήν ψυχική

κόπωση ὅλων σας. Άς κάνουμε ὅμως ἐδῶ τήν ύπέρβασή μας.
Ἐχουμε να κερδίσουμε πολλά. Μπορούμε νά σώσουμε ψυχές!

Τά φιλότιμα εἶναι καί αὐτά μία πολύ καλή εὐκαιρία νά πλησιάσουν οι κληρικοί τούς πιστούς καί νά δείξουν, ἔστω καί μέ αὐτά τά γήινα, ὅτι ἡ σχέση τοῦ κληρικοῦ μέ τόν κάθε πιστό εἶναι πνευματική καί δέν παραμένει ἡ καλύτερα δέν ἔξαρταί ἀπό τά γήινα. Συμβαίνει πολλές φορές κληρικοί πού μόνο ἔξομολογοῦν, ἀπομονωμένοι σέ μικρά ἐκκλησάκια ἡ ἐνορίες πού δέν ἔχουν μυστήρια ἡ διάφορες ἄλλες ιεροπραξίες, νά ζοῦν καί νά ἐπιβιώνουν καλύτερα ἀπό ἄλλους. Αύτό δέν σημαίνει ὅτι χρηματίζονται γιά τό Μυστήριο τῆς Ἐξομολόγησεως, ἀλλά ὅτι οἱ φιλότιμοι πιστοί μας βρίσκουν τρόπους νά ἀναπαύουν καί ἀπό αὐτής τῆς ἀπόψεως τόν πνευματικό τους πατέρα.

Τά Ιερά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, ώς γνωστόν, δέν ἔχουν διατίμηση. Δέν εἶναι πρέπον νά ζητοῦμε κάτι ἀπό τούς πιστούς μας καί μάλιστα σέ περίοδο οἰκονομικῆς κρίσεως. Ωστόσο, οἱ Ναοί μας ἔχουν όρισμένα ἔξοδα, ὅπως λ.χ. γιά τό προσωπικό, τούς ιεροψάλτες, τούς νεωκόρους, τίς εύτρεπτοις, τούς ιερεῖς πού κοπιάζουν κατ' αὐτά, ἀλλά και γιά τήν συντήρηση τοῦ Ναού.

Γιά τόν λόγο αὐτό, προτείνουμε νά γνωστοποιεῖτε στούς πιστούς, σέ κάθε εὐκαιρία, ὅτι ὁ Ναός καί οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τῷ Ναῷ συντηροῦνται ἀπό τά φιλότιμα, ἡ ὅπως τά ὄνομάζει ὁ λαός μας, «τυχερά». Παρακαλοῦμε, ποτέ νά μήν ζητάτε συγκεκριμένα ποσά ἀπό τούς πιστούς μας. Θά βρεθοῦμε στή δύσκολη θέση νά χρησιμοποιήσουμε κανόνες πρός κληρικό μας πού θά καταγγελθεῖ ὅτι ζήτησε συγκεκριμένο ποσό προκειμένου νά ἐπιτελέσει ἔνα μυστήριο καί μάλιστα με ἀκομψο τρόπο.

Ἐπίσης, ούτε κατά τίς ποιμαντικές ἐπισκέψεις σας κατ' οἴκον γιά ἐπιτελέσεις μυστηρίων, ὅπως Εύχελαίου, Ἀγιασμοῦ καί ἄλλων ἀγιαστικῶν πράξεων πρέπει νά ζητάτε κάτι. Αύτά εἶναι φιλότιμα καί δίδονται ἀπό τούς φιλοτίμους πιστούς μας. Τιμή μας εἶναι νά μπαίνουμε ως Ὁρθόδοξοι κληρικοί στά σπίτια τῶν ἐνοριτῶν μας. ᘾπίσης, ἐπιθυμοῦμε νά συστήσουμε στήν ἀγάπη σας νά ἐπισκέπτεσθε τά σπίτια τῶν ἐνοριτῶν σας μέ διάκριση καί σεβασμό. Ιδιαίτέρως γιά τήν ἐθιμική σας ἐπί-

σκεψη πρός άγιασμόν οίκων τήν έορτή τῶν Θεοφανείων, θεωροῦμε χρήσιμο νά συμπληρώνονται φόρμες-δηλώσεις ἀπό δύσους ἐπιθυμοῦν νά δεχθοῦν τούς κληρικούς στίς οἰκίες τους. Πρός ἀποφυγή πάσης παρεξηγήσεως καλό εἶναι νά προηγηθεῖ ἐνημέρωση τοῦ ποιμνίου σας.

Ἐντιμο καί πρέπον εἶναι τά τυχερά πού κατατίθενται ἐντός τοῦ Ναοῦ, νά συλλέγονται καί νά κατανέμονται ἔξισου σέ δλους τούς κληρικούς πού συνυπηρετοῦν στὸν ἴδιο Ναό. Τά προερχόμενα ἀπό ἰεροπραξίες ἐκτός τοῦ Ναοῦ, νοοῦνται ως προσωπικά καί μόνον καί ώς ἐκ τούτου ἀνήκουν στὸν κοπιῶντα.

Ἐφιστοῦμε τήν ἴδιαιτέρα προσοχή κατά τήν κατανομή τῶν τυχερῶν φιλοτίμων τῶν ἰεροπραξιῶν τοῦ Ναοῦ, γιά τά ὅποια ἐκδίδεται διπλότυπη ἀπόδειξη εἰσπραξῆς τῆς Ιερᾶς Μητροπόλεως, νά μήν ἀδικεῖται τό ἐργαζόμενο προσωπικό τοῦ Ναοῦ. Σέ περιπτώσεις πού θά καταγγελθεῖ τέτοια περίπτωση καί ἐξακριβωθεῖ τέτοια παρατυπία εἰς βάρος τῶν ἐργαζομένων, τό ἐπιτίμιο θά ἐπιβαρύνει ὅχι μόνον τόν ὑπεύθυνο κληρικό ἀλλά δλους τούς ἰερεῖς τοῦ συγκεκριμένου Ναοῦ.

Γιά τό καθεστώς τῶν μεταβιβάσεων μυστηρίων, ὅπως Βαπτίσεως καί Γάμου, αὐτό δρίστηκε βάσει τῆς Ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου στό ποσόν τῶν 30 Εὐρώ, πάντοτε μέ ἀπόδειξη ἀπό τό μπλόκ τῶν Ἱεροπραξιῶν. Ἐξ αὐτῶν τῶν ποσῶν τῶν μεταβιβάσεων δέν λαμβάνει τό ἐργαζόμενο προσωπικό τοῦ Ναοῦ.

6. ΙΕΡΟΠΑΙΔΕΣ

Μία μεγάλη εὐλογία στούς Ναούς μας εἶναι καί ἡ παρουσία τῶν ἰεροπαίδων. Τά παιδιά αὐτά ἐμφορούμενα ἀπό ἐνθεοζῆλο καταφεύγουν στό Ἅγιο Βῆμα καί μέ τόν τρόπο τους γίνονται βοηθοί μας. Ἀπό αὐτά τά παιδιά κάποια θά γίνουν οἱ διάδοχοί μας. Παρακαλοῦμε λοιπόν, δλους τούς ἰερεῖς νά τά περιβάλλετε μέ πατρική ἀγάπη καί νά τά δέχεσθε στό Ἅγιο Βῆμα, νά τά νουθετεῖτε καί νά τά διδάσκετε τήν τυπική διά-

ταξη τῶν Ιερῶν Ἀκολουθιῶν. Ὄταν διακρίνετε σ' αὐτά κάποιο ζῆλο καὶ ἐπιθυμία γιά τήν Ιερωσύνη, τότε νά προσπαθεῖτε νά τά καταρτίζετε σχετικῶς, ἔχοντάς τα κοντά στό πετραχήλι σας διά τοῦ Ιεροῦ Μυστηρίου τῆς Ἐξομολογήσεως. Κάποια ἀπό αὐτά όρίστε τα ὑπεύθυνα γιά τήν τάξη τοῦ Ιεροῦ Βήματος, ὡστε, ἀναλαμβάνοντας τήν εὐθύνη τῆς διακονίας αὐτῆς, νά ἀναδειχθοῦν ἄξιοι καί σέ ἀνώτερες θέσεις.

“Ολα τά παιδιά τοῦ Ιεροῦ Βήματος πρέπει νά ἐνδύονται μόνον τό στιχάριό τους. Αύτές οἱ στολές τους πρέπει νά εἶναι εὐπρεπεῖς στήν ἐμφάνιση, ἀνάλογες τῶν ιερῶν στολῶν τῶν ιερέων καὶ ὅχι ἀτημέλητες καὶ ξεσχισμένες χωρίς κομβία καὶ γαλόνια. Ή τάξη τῆς διακονίας τους ἀπαιτεῖ ἀνάλογη ἐμφάνιση. Γιά τήν παραλαβή τῶν στολῶν τους καλόν εἶναι ἔνας ὑπεύθυνος ἀπό τούς παλαιότερους ιερόπαιδες νά διδάσκει στούς νεωτέρους τόν τρόπο παραλαβῆς τῆς στολῆς ἀνάλογα μέτο μέγεθός τους, τήν προσκόμιση αὐτῆς τῆς στολῆς διπλωμένης στόν προεξάρχοντα λειτουργοῦντα ιερέα γιά τήν ἀπαραίτητη εὐλογία διά τῆς δεξιᾶς του καὶ τοῦ ἀσπασμοῦ αὐτῆς, τόν τρόπο ἐνδύσεως καὶ ἀπεκδύσεως αὐτῆς καὶ τέλος τόν τρόπο τοῦ διπλώματός της στό κατάλληλο ἔρμαριό τους, πάντοτε τῇ εὐθύνῃ καὶ ἐπιστασίᾳ τοῦ ὑπευθύνου.

Κατά καιρούς ἔνας ἐκ τῶν ιερέων ἢ ὁ διάκονος, ἐφόσον ὑπάρχει, ἀναλαμβάνει τήν ποδηγέτηση τῶν ιεροπαιάδων. Μάλιστα ὠφείλουμε νά κάνουμε ίδιαίτερες συνάξεις γιά τόν καλύτερο συντονισμό τῆς διακονίας τους καὶ περαιτέρω ἀναγκαία κατήχηση καὶ καταρτισμό. Ή Ιερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπό χρόνια ἔχει καθιερώσει τήν Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ἐκάστου ἔτους ὡς εἰδική ἡμέρα τῶν ιερατικῶν κλήσεων. Μήν ἀμελεῖτε νά τηρεῖτε τήν Ἐγκύκλιο αὐτή δίνοντας μεγάλη ἔμφαση εἰς τό κήρυγμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης γιά τήν ἀξία τῶν νέων κληρικῶν στόν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου μας.

Ή Ιερά Μητρόπολή μας θά διοργανώνει κάθε ἔτος σχετικές ἐκδηλώσεις γιά τίς ιερατικές κλήσεις καὶ παρακαλούμε ἔνας ἐκ τῶν κληρικῶν ἐκάστου ναοῦ, κατά βάσιν ὁ διάκονος ἢ ὁ νεώτερος πρεσβύτερος, μέ τήν εὐθύνη του νά συνοδεύει τούς

ίερόπαιδες στόν τόπον τῆς ἐκδηλώσεως. Δίδουμε ἴδιαίτερη προσοχή στά παιδιά του Ίεροῦ Βήματος καί προσέχουμε ὅλοι ἔμεις οἱ ιερεῖς νά μή γίνουμε αἰτία σκανδαλισμοῦ αὐτῶν.

Γιά τόν λόγο αὐτό, καί ἀν ἀκόμη προκύψει μία διαφωνία μεταξύ σας κατά τήν ὥρα τῆς Θείας Λατρείας, ἀποφύγετε νά δώσετε διαστάσεις ἐνώπιον τῶν ιεροπαιδῶν, διότι ὡς παιδιά, θά μεταφέρουν τό ἀσχημο κλῆμα μεταξύ τῶν ιερέων ἐκτός Ναοῦ, στά σπίτια τους, μέ ἀποτέλεσμα κάποια ἐξ αὐτῶν νά μήν ξαναεισέλθουν στό Άγιο Βῆμα.

Μέ πνεῦμα ἀγάπης, ὁ ύπευθυνος κληρικός, πρεσβύτερος ἢ διάκονος, σέ συνεννόηση μετά τοῦ προϊσταμένου τοῦ Ναοῦ, κατά τίς μεγάλες ἑορτές τῆς Ἐκκλησίας μας καί κατά τήν ὄνομαστική τους ἑορτή ἢ ἐπιτυχία τους σέ ἔξετάσεις ἢ εἰσόδου στό Πανεπιστήμιο νά φροντίζετε νά τούς δίδετε κάποιο ἀναμνηστικό δῶρο. Τοῦτο πολύ θά τά συγκινεῖ καί θά τά φιλοτιμεῖ, ὡς ἐπίσης θά τό χαίρονται καί οἱ γονεῖς τους.

Ἡ Ιερά Μητρόπολή μας θά καυχᾶται ἐν Κυρίῳ ὅταν κάπιοι ιερόπαιδες ἀναδειχθοῦν οἱ διάδοχοι τῶν παλαιοτέρων ἐφημερίων στούς Ναούς μας. Ο κάθε ιερέας πρέπει νά ἐμφορεῖται ἀπό μία κρυφή ἐπιθυμία, πρίν ἀπέλθει τοῦ βίου τούτου ἢ ἀπό τήν ἐνεργό δράση, νά καταλείπει στήν θέση του ἢ ἀλλαχοῦ στήν Ἐκκλησίᾳ ἔναν διάδοχο. Η ιερατική μας παρουσία στό Ναό δέν ἔχει τό στοιχεῖο τῆς ἀποκλειστικότητας, ἀλλά ἀντιθέτως ὀφείλει ὁ καλός λευτῆς νά ἐνδιαφέρεται γιά τό μέλλον τῆς Ἐκκλησίας ὡς γνήσιον τέκνον τοῦ Κυρίου μας. Ο κάθε ιερέας ὀφείλει νά ἀναδείξει τουλάχιστον ἔναν νέον κληρικό.

7. ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ

Κατά τήν χοροστασία τοῦ Αρχιερέως σέ πανηγυρίζοντα Ιερό Ναό ἢ Μονή ἀκολουθεῖται ἡ ἔξῆς τάξις:

“Ολοι, ὅσοι ἐκ τῶν Πρεσβυτέρων καί Διακόνων θά συμμετάσχουν στήν πανήγυρι, Ἐσπερινό ἢ Ὁρθρο, ὀφείλουν νά προσέρχονται πρό τῆς καθορισμένης ἐλεύσεως τοῦ Ἐπισκόπου. Ο πρῶτος τῇ τάξει, ἦτοι ὁ Πρωτοσύγκελλος ἢ, ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ,

ό Τεροκήρουξ ἢ ὁ ἔχων τά πρεσβεία Αρχιμανδρίτης ἢ Πρωτοπρεσβύτερος ἀναμένει τόν Αρχιερέα στό κάτω μέρος τοῦ Ναοῦ, ἐκεῖ ἀκριβῶς πού θά σταματήσει τό αὐτοκίνητό του. Ἀπαντες οἱ λοιποὶ ιερεῖς ἀναμένουν τόν Αρχιερέα στά προπύλαια τοῦ Ναοῦ, ἔχοντας παραταχθεῖ κατά τά πρεσβεῖα τῆς ιερωσύνης τους καὶ φέροντες ἀπαντες τά διάσημα τῶν ὄφικίων τους.

Οἱ Διάκονοι στέκονται στά προπύλαια, ἀναμένοντας τόν Αρχιερέα γιά νά τόν ἐνδύσουν τόν μανδύα καὶ νά συναρμολογήσουν τήν ἀρχιερατική του ράβδο, ἐπιδίδοντάς την στόν πρῶτον τῇ τάξει ιερέα.

Παρευρισκομένων ἄνω τῶν τριῶν Διακόνων, οἱ πλεονάζοντες παρατάσσονται πρῶτοι στή σειρά τῶν Πρεσβυτέρων. Οἱ ἐκκλησιαστικοί ἐπίτροποι ἀναμένουν τόν Αρχιερέα ἐντός τοῦ Ναοῦ, ἐπιδίδοντάς στόν Αρχιερέα τρία (3) κηρία μεγάλου μεγέθους ἐκ κηροῦ μελισσίου καὶ ἀσπάζονται ἀπαντες τήν δεξιάν του. Οἱ Διάκονοι ἔχουν φροντίσει δύο ιερόπαιδες, οἱ πιό ἐκπαιδευμένοι, νά πλησιάσουν τό αὐτοκίνητο τοῦ Αρχιερέως γιά νά παραλάβουν τά ιερά ἄμφια, ἐκ τῶν ὅποιων παραδίδουν τόν μανδύα καὶ τήν ἀρχιερατική ράβδο στούς διακόνους καὶ τά ἔτερα τά μεταφέρουν ἀπευθείας στό Άγιον Βῆμα. Οὐδείς ἐκ τῶν ιερέων λαμβάνει καιρό στά προπύλαια.

Αφοῦ γίνει ἡ εἰσοδος τοῦ Αρχιερέως καὶ ἀκουσθεῖ ὁ πολυχρονισμός του, ὅλο τό ιερατεῖο λαμβάνει καιρό ἀπό τόν χοροστατοῦντα Αρχιερέα ἀναλόγως τῶν πρεσβειῶν ιερωσύνης. Ο Πρωτοσύγκελλος μετά τοῦ πρώτου Διακόνου ἡ Αρχιδιακόνου, ὁ δεύτερος τῇ τάξει Πρεσβύτερος μετά τοῦ δευτέρου Διακόνου κ.ο.κ. Ἐάν δέν ὑπάρχουν ἔτεροι Διάκονοι προσέρχονται ἀνά δύο οἱ Πρεσβύτεροι, ὁ ἔχων πρεσβεῖα στά δεξιά τοῦ ἐπομένου Πρεσβυτέρου. Μετά τόν καιρό οὐδείς ἐκ τῶν ιερέων τῆς Τερᾶς μας Μητροπόλεως προσέρχεται στόν Αρχιερέα γιά νά λάβει καιρό, καθότι πρέπει ἀπαντες οἱ συμμετέχοντες ιερεῖς νά παρευρίσκονται στήν ύποδοχή τοῦ Αρχιερέως.

Παρέκκλιση ἀπό τόν κανόνα αὐτόν ἐπιτρέπεται μόνον σέ ξένους κληρικούς ἐπισκέπτες καὶ φιλουξενομένους. Ἐξυπακούεται ὅτι οἱ λαμβάνοντες καιρό ιερεῖς ἀπό τόν Αρχιερέα δέν ἀναχωροῦν πρό τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ καὶ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ

Αρχιερέως. Έάν για κάποιον λόγο τό πρόγραμμα κάποιου κληρικού δέν τοῦ ἐπιτρέπει νά παραμείνει μέχρι τέλους, τότε καλόν θά είναι νά μήν προσέρχεται καθόλου στήν χοροστασία ἢ νά λαμβάνει σχετική προς τοῦτο ἄδεια.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει καί τό θέμα τῆς τηρήσεως τῆς τάξεως τῶν ὁφφικιών, ἡ ὅποια είναι ἡ αὐτή σέ ὅλες τίς Ιερές Ακολουθίες καί ἔχει ως ἔξης:

- I. Πρωτοσύγκελλος
- II. Γενικός Αρχιερατικός
- III. Τεροκῆρυξ
- IV. Καθηγούμενος Μονῆς
- V. Αρχιερατικός Περιφερείας
- VI. Αρχιμανδρῖται
- VII. Πρωτοπρεσβύτεροι
- VIII. Οἰκονόμοι
- IX. Πνευματικοί
- X. Πρεσβύτεροι (μεταξύ αὐτῶν καί οἱ Τερομόναχοι)
- XI. Συνταξιοῦχοι Πρεσβύτεροι

Γιά λόγους ἀβρότητος, ὅταν φιλοξενοῦμε ἔναν κληρικό ἀπό ἄλλη ἐκκλησιαστική περιφέρεια τοῦ παραχωροῦμε τήν θέση τοῦ οἴκείου ὁφφικίου, ἐξαιρουμένου μόνον τοῦ βαθμοῦ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου. Σέ πανήγυρι Ναοῦ οἱ φιλοξενοῦντες Πρεσβύτεροι μπαίνουν τελευταῖοι στή σειρά ἀπάντων τῶν πρεσβυτέρων, παρόλο πού οἱ φιλοξενούμενοι μπορεῖ νά μήν ἔχουν ὁφφίκια.

Σέ πανήγυρεις Ναῶν, ὅπου οἱ συμμετέχοντες κληρικοί είναι ἄνω τῶν δέκα (10), ὁ προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ δέν ἐνδύεται ἄμφια, ἀλλά φέρει μόνον ἐπί τοῦ ἐξωράσου τό ὁφφίκιό του, ἥτοι μόνο σταυρό ἐπιστήθιον καί καλυμμαύχιο καί λαμβάνοντας τό χαζόνιο τοῦ Αρχιερέως μπαίνει πρῶτος στήν πομπή τῶν εἰσόδων, ἀνοιγοντας διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ τούς διαδρόμους γιά τήν διέλευση τῆς ιερᾶς πομπῆς τῶν ιερέων καί τῆς τηρήσεως τῆς τάξεως.

Ο πρῶτος τή τάξει κληρικός ἐντός τοῦ Άγίου Βήματος ὁρίζει ποιός κληρικός θά κρατήσει τήν εἰκόνα τοῦ ἑορταζομένου

Αγίου στήν ἀκολουθία τῆς Λιτῆς καί ποιός θά ψάλει τό πρῶτο τροπάριο αὐτῆς, ἐνῶ τό «Θεοτόκε Παρθένε» τό ὁρίζει ὁ χοροστατῶν Ἀρχιερεύς.

8. ΤΕΛΕΣΗ ΙΕΡΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Τά Ιερά Μυστήρια ὀφείλουμε νά τά τελοῦμε μέ τάξη καί εὐπρέπεια. Ο Απόστολος Παῦλος μᾶς ὁρίζει «πάντα εὐσχημόνως καί κατά τάξιν γινέσθω»²³. Προτρέπουμε κάθε Ιερό Μυστήριο νά δηλώνεται ἀνά ὡρα. Προκειμένου περί τῶν Μυστηρίων τοῦ Γάμου καί τῆς Βαπτίσεως προηγεῖται ἡ κατήχησις τῶν ἀναδόχων, παρανύμφων, μελλονύμφων. Γιά κανένα λόγο δέν κάνουμε διακρίσεις σέ γνωστούς καί ἀγνώστους.

Σέ ὅλα τά μυστήρια ἀνάβουν τά φῶτα τοῦ Ναοῦ ἢ τά συστήματα ψύξης καί θέρμανσης, ὁ ιεροψάλτης ὀφείλει νά εἶναι ἐγκαίρως στό ἀναλόγιο του, ὁ νεωκόρος ἢ ἡ νεωκόρισσα ὀφείλουν νά φοροῦν πεντακάθαρες ποδιές ἐργασίας ἢ ράσο οἱ ἄνδρες. Ἡ ἀπαστράπτουσα καθαριότητα τοῦ Ναοῦ καί τά καθαρά τραπεζομάνδηλα, κατά βάσιν λευκοῦ χρώματος, εἶναι στήν εὐθύνη τῶν προϊσταμένων τῶν Ναῶν.

Προτρέπουμε ἐπίσης, γιά ὅσα πνευματικά παιδιά τῆς Ἐκκλησίας μας ἐπιθυμοῦν νά τελέσουν τό Μυστήριο τοῦ Γάμου τους ἢ τήν Βάπτιση τῶν παιδῶν τους συναπτά μέ τή Θεία Λειτουργία, νά σᾶς βρίσκουν προθύμους καί ἐργαζομένους. Άπαιτείται ἀκόμη ἐκ μέρους ὅλων τῶν κληρικῶν ἡ πνευματική σύσταση, μέ ἐνημέρωση καί θεολογική τεκμηρίωση πρός τόν λαό μας, νά ἀποφεύγονται τά διπλά Μυστήρια Γάμου καί Βάπτισης. Στά Ιερά Μυστήρια τοῦ Γάμου καί τῆς Βαπτίσεως νά ἐργάζονται διακριτικά οἱ φωτογράφοι καί οἱ ἀνθοπῶλες καί ἐν γένει ὅλοι οἱ συμπαθεῖς ἐργαζόμενοι καί βιοποριζόμενοι και, κυρίως, κατά τήν ὡρα τῶν μυστηρίων νά μήν κάνουν ἀσκοπες κινήσεις καί ἐμποδίζουν τόν τελετουργοῦντα κληρικό νά ἐπιτελεῖ ἀπρόσκοπτα τό ἔργο του.

²³ Α' Κορ. 14,40.

Ή τέλεση τῶν Ιερῶν Μνημοσύνων νά ἀποφεύγεται κατά βάσιν ήμέρα Κυριακή. Κάθε Σάββατο σέ ὅλους τούς Ναούς τῆς Μητροπόλεως μας νά τελεῖται Θεία Λειτουργία γιά νά θεραπεύονται ὅλα τά Ιερά Μνημόσυνα. Αὐτό φυσικά θέλει καλλιέργεια καί κατήχηση τοῦ λαοῦ μας.

Ή Θεία Λειτουργία τελεῖται γιά όλους, ζῶντες καί κεκοιμημένους. Ως ἐκ τούτου, δέν συνάδει πρός τή διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας τά Ιερά Μνημόσυνα στίς ἐνορίες νά τελοῦνται ξεχωριστά, ἀλλά προτρέπουμε νά τελοῦνται ὅλα μαζί πρό τῆς λήξεως τῆς Θείας Λειτουργίας. Ή λειτουργική μας παράδοση θέλει ὅλα τά μυστήρια καί οἱ ἀκολουθίες νά τελοῦνται συναπτά μέ τήν Θεία Εὐχαριστία.

Απ' ὅλους τούς ἔργαζομένους στούς Ναούς ὁφείλεται πρός τόν προσερχόμενο κόσμο εὐγένεια, καλοσύνη καί ἀγάπη. Τό προσωπικό τῶν Ιερῶν Ναῶν καλύπτεται οἰκονομικά ἀπό τά φιλότιμα τῶν πιστῶν πού τελοῦν κάποιο μυστήριο. Πέραν αὐτοῦ δέν εἶναι ὡραῖο νά ζητεῖ τό προσωπικό κάποιο ἐπιπλέον τυχερό. Αὐτό προσβάλλει τήν εἰκόνα τοῦ Ναοῦ. Σέ περίπτωση πού κάποιος φιλότιμος χριστιανός ἐνισχύσει ἔτι περισσότερο τόν νεωκόρο ἢ τόν ιεροφάλτη, χωρίς νά τό ζητήσουν οἱ ἴδιοι, ἔχει καλῶς, ἐν ἀντιθέτω περιπτώσει μετά λύπης μας θά ἐπιβληθοῦν σχετικές κυρώσεις.

Φλέγον καί συναφές εἶναι το ζήτημα τῆς παρουσίας καί στάσεως τῶν λειτουργῶν, ἡ ὅποια πρέπει νά διακρίνεται ἀπό ίεροπρέπεια καί σύνεση, διότι καλούμασθε νά καταστούμε δοχεῖα τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ως ἐκ τούτου, μιօρφασμοί, χαριεντίσμοί καί φωνές κατά τήν τέλεση τῶν μυστηρίων ἀπάδουν τῆς ίερότητος τῶν Ιερῶν Άκολουθιῶν. Βασίλισσα τῶν ἀρετῶν ἡ διάκρισις!²⁴

²⁴ Αγίου Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου, *Πρός Λεόντιον Ηγούμενον*, Φιλοκαλία, τ. Α', Εκδ. Παν. Τζελάτη, Αθήνα, 1893, σ. 49: «περί τοῦ ἐξαιρέτου ἀγαθοῦ τῆς διακρίσεως...μεταξύ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ἀκρόπολίς τις καί βασιλίς τυγχάνει».

9. ΤΕΛΕΣΕΙΣ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΒΑΠΤΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΓΑΜΟΥ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ένα θέμα σημαντικό πού ἀπτεται τῆς ποιμαντικο-λειτουργικής παραδόσεως τῶν Ιερῶν Μυστηρίων είναι καί ή σύνδεση ὅλων τῶν μυστηρίων μέ τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Προκειμένου στήν Ιερά Μητρόπολή μας νά τελοῦνται ὅλα τά μυστήρια μέ τήν ἴδια ἀκριβῶς τάξη καί εύσχημόνως, κατά τήν παραγγελία τοῦ Αποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, σᾶς παραδίδουμε διαγράμματα ἐπιτελέσεως τῶν Ιερῶν Μυστηρίων Βαπτίσεως καί Γάμου, ὅπως ὁ ἀείμνηστος καθηγητής τῆς Λειτουργικής Ιωάννης Φουντούλης²⁵ κατέγραψε στίς λειτουργικές του μελέτες, καί παρακαλοῦμε γιά τήν πιστή τήρησή τους.

Διάγραμμα τελέσεως τοῦ Ἅγιου Βαπτίσματος ἐντός τῆς Θείας Λειτουργίας

1/ Ή κατήχηση γίνεται κατά τόν Ἐσπερινό τῆς προηγουμένης ήμέρας.

2/ Κατά τήν ήμέρα τοῦ Βαπτίσματος ὁ ιερεύς ἐνδύεται λευκά ἀμφια (πλήρη στολή) καί τελεῖ τήν προσκομιδή. Ἄν ψάλλεται ὁ Ὁρθος, μετά τό ἀπολυτíκιο στό τέλος τῆς δοξολογίας λέγει τήν ἐκτενή καί κάμνει τελεία ἀπόλυση.

3/ Ἐξέρχονται στήν κολυμβήθρα, μετά θυμιατοῦ καί Ιεροῦ Εὐαγγελίου, ώς συνήθως. Ὁ ιερεύς θυμιᾶ σταυροειδῶς τήν κολυμβήθρα καί λέγει τό «Ἐνλογημένη ἡ Βασιλεία...». Ἄν τό βάπτισμα γίνεται σέ βαπτιστήριο καί είναι ήμέρα συνάξεως, ὁ λαός παραμένει στό Ναό. Μέ τά σύγχρονα ἀκουστικά μέσα είναι δυνατή ἡ ἀκρόαση τῶν λεγομένων στό βαπτιστήριο καί δέν είναι ἀναγκαῖο νά τεθεῖ ἀνάγνωση, ὅπως γινόταν παλαιότερα.

4/ Τά εἰρηνικά.

5/ Ή εὐχή τοῦ Ἅγιασμοῦ τοῦ ὄντος.

6/ Ὁ καθαγιασμός τοῦ ἐπορκιστοῦ ἐλαίου καί ή ἀλειψη τοῦ βαπτιζομένου.

²⁵ Ιω. Φουντούλη, Λειτουργική Α', Εἰσαγωγή στήν Θεία Λατρεία, Γ' Έκδοση, Θεσσαλονίκη, 2000, σ. 287-289, 295-298.

- 7/ Τριπλή κατάδυση.
- 8/ «Μακάριοι ὡν ἀφέθησαν...». - Άπομαξη τοῦ νεοφωτίστου.
- 9/ «Ἐνδύεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ χιτῶνα...». - Ἐνδυση μέ τήν ἐμφώτιο ἐσθῆτα.- «Χιτῶνά μοι παράσχον φωτεινόν...».
- 10/ Εὐχή Αγίου Μύρου καί χρίση.
- 11/«Ἐίπεν ὁ Κύριος, ὅστις θέλει...». Παράδοση τοῦ Σταυροῦ.
- Ψαλμωδία: «Σταυρόν χαράξας...» (μόνο αὐτό).
- 12/ «Ἐίπεν ὁ Κύριος οὕτω λαμψάτω...». Παράδοση τῆς ἐμφωτίου λαμπάδος.
- 13/ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», «Ὄτι ἄγιος...».
- 14/ «Οσοι εἰς Χριστόν...» (τρίς). Θυμίαση τῆς κολυμβήθρας κύκλῳ, ώς συνήθως, καί ἐπιστροφή στὸ Βῆμα. Ο νέο φώτιστος στέκεται πρό τῆς Ωραίας Πύλης ἢ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ.
- 15/ Ή εὐχή τῆς Εἰσόδου καί τοῦ Τρισαγίου μποροῦν νά λεχθοῦν πρό τοῦ «Οσοι εἰς Χριστόν...» μυστικῶς ἢ εἰς ἐπήκοον.
- 16/ Τά Αναγνώσματα. Ἀν εἶναι καθημερινή, μόνο τοῦ Αγίου Βαπτίσματος. Ἀν Κυριακή ἢ ἔορτή, πρῶτα ὁ Απόστολος τῆς Κυριακῆς ἢ ἔορτῆς καί μετά ὁ τοῦ Βα πτίσματος, καί τό Εὐαγγέλιο όμοίως.
- 17/ Ἐκτενής καί ἐφεξῆς ἡ Θεία Λειτουργία.
- 18/ Απόλουση καί Τριχοκουρία τήν ὄγδοη ἡμέρα, ἢ μετά τήν ὄπισθάμβωνο εὐχή τῆς Θείας Λειτουργίας.

**Διάγραμμα τελέσεως τοῦ γάμου ἐντός
τῆς Θείας Λειτουργίας.**

- 1/ Ό ιερεύς ἐνδύεται ὅλη τήν ίερατική στολή του καί τελεῖ τήν προσκομιδή.
- 2/ Ἀν προηγεῖται ὁ Ὁρθρος, μετά τό ἀπολυτίκιο κάμνει τελεία ἀπόλυση.
- 3/ Οι μελλόνυμφοι ἀναμένουν στόν νάρθηκα ἢ στό κάτω μέρος τοῦ ναοῦ, ὅπου κατέρχεται ὁ ιερεύς καί τελεῖ ἐκεῖ τήν ἀκολουθία τοῦ Ἀρραβώνος, χωρίς τήν μεγάλη νεωτέρα εὐχή «Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ τῷ παιδί...».
- 4/ Ἐκτενής καί μικρά ἀπόλυσις.

5/ Κατά τήν ψαλμωδία τοῦ «Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον...» (Ψαλμ. 127ος) εἰσοδεύει μετά τῶν μελλονύμφων μέχρι τοῦ σολέως ἢ τοῦ μέσου τοῦ Ναοῦ, ὅπου ἔχει εὐτρεπισθεῖ ἡ σχετική τράπεζα.

6/ Ἐκεῖ τό «Ἐὺλογημένη ἡ Βασιλεία», τά εἰρηνικά, ἡ 1^η εὐχή τοῦ Γάμου (3^η τοῦ ἐντύπου) «Ο Θεός ὁ ἄγιος ὁ πλάσας ἐκ χοός τὸν ἀνθρωπὸν...» καί ἡ καὶ αὐτήν ἀρμοσις τῶν χειρῶν... Οἱ δύο μεγάλες νεώτερες εὐχές (1^η καὶ 2^η τοῦ ἐντύπου) παραλείπονται.

7/ Ή στέψη καὶ τό «Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, δόξῃ καὶ τιμῇ» (τρίς), ὡς συνήθως. (Τό Ἀπολυτίκιον τῆς ἡμέρας, ἡ εὐχή τῆς Εἰσόδου, τό «Σοφία, Ὁρθοί», τά ἀπολυτίκια καὶ τό κοντάκιον), ἡ ἀπ' εὐθείας: «Τὸν Κυρίον δεηθῶμεν», «Οτι ἄγιος...», καὶ τό Τρισάγιον.

8/ Τά ἀναγνώσματα, ἀν εἶναι καθημερινή μόνον ὁ Απόστολος καὶ τό Εὐαγγέλιον τοῦ Γάμου, ἀν εἶναι Κυριακή προηγοῦνται τά ἀναγνώσματα τῆς Κυριακῆς καὶ ἔπονται τά τοῦ Γάμου (Ἀπόστολος Κυριακῆς καὶ γάμου-Εὐαγγέλιον Κυριακῆς καὶ γάμου).

9/ Ἐκτενής (καί ἡ ἐκφώνησις «Οτι ἐλεήμων...»).

10/ «Τὸν Κυρίον δεηθῶμεν» καὶ ἡ 2^η εὐχή τοῦ Γάμου (4^η τοῦ ἐντύπου) «Κύριε ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ ἐν τῇ σωτηριώδει σου οἰκονομίᾳ...».

11/ Τά Κατηχούμενα, οἱ δύο εὐχές τῶν πιστῶν, ἡ ἐκφώνηση «Οπως ὑπό τοῦ κράτους σου...», τό Χερουβικό καὶ ἐφεξῆς ἡ Θεία Λειτουργία.

12/ Κοινωνικό «Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι...». Ἄν εἶναι Κυριακή «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον...» καὶ «Ποτήριον σωτηρίου...». Κατά τό «Μετά φόβου Θεοῦ...» κοινωνοῦν πρῶτοι οἱ νεόνυμφοι.

13/ Μετά τήν ὀπισθάμβων εὐχή, ἐξέρχεται ὁ Ιερεύς στόν σολέα ἢ στό μέσον τοῦ Ναοῦ, εὐλογεῖ τό κοινό ποτήριο, κοινωνεῖ τούς νεονύμφους ἀπό αὐτό, γίνεται ὁ ἰερός χοός καὶ λέγονται οἱ λοιπές εὐχές τοῦ Γάμου, τῆς εὐχῆς «Ο Πατήρ, ὁ Υἱός καὶ τό ἄγιον Πνεῦμα...» συμπεριλαμβανομένης.

14/ Τό «Εἴη τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...».

15/ «Ἐύλογία Κυρίου...».

16/ Απόλυσις.

10. ΙΕΡΟΨΑΛΤΕΣ

Ἄμεσοι συνεργάτες μας στό ὅλο ἔργο τῆς οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν μας θεωροῦνται οἱ ἱεροψάλτες, οἱ ὅποιοι ὄφείλουν ἀπαραιτήτως νά εἶναι εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένοι μέ τό ἐξώρασό τους, καὶ ποτέ μέ ἀνοιγμένο ράσο γιά ἐπιδείξεις ρούχων κτλ. Άλλα καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἱεροψάλτες πρέπει νά αἰσθάνονται ὅτι τό ἔργο τους ἐν τῷ Ναῷ εἶναι ἔργο διακονίας καὶ προσφορᾶς, μάλιστα, ἐπειδή τά ἀναλόγια εἶναι στόν κυρίως Ναό καὶ βρίσκονται μεταξύ τῶν πιστῶν, θά πρέπει καὶ οἱ κινήσεις τους νά εἶναι μετρημένες, ἀλλά καὶ ἡ ἡσυχία τους ὑποδειγματική.

Ἡ ὅλη στάση τῶν ἱεροψάλτων θά πρέπει νά ἀποπνέει πνευματικότητα καὶ αὐτό πρωτίστως μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ, ὅταν ὑπάρχει σεβασμός πρός τήν ἱερωσύνην. Δέν μπορεῖ, γιά παράδειγμα, ὁ ἱεροψάλτης νά μήν σέβεται καὶ νά μήν ἀσπάζεται τό χέρι τοῦ κληρικοῦ στό Ναό ὅπου ψάλλει. Ὄπως ἐπίσης καὶ ὅταν σφάλλει ὁ ἱεροψάλτης σέ θέματα τυπικοῦ, ὁ κληρικός καλόν εἶναι νά τόν ἐλέγχει κατ' ἵδιαν, διότι τότε ἐπιτυγχάνεται ἡ διόρθωση καὶ ἡ συμμόρφωσή του.

Καὶ οἱ ἱεροψάλτες παίρνουν «καιρό» ἀπό τόν ἐπίσκοπο καὶ μάλιστα κατά τόν ἴδιο τρόπο ὅπως τόν λαμβάνουν οἱ κληρικοί, ἥτοι μετά ἀκριβῶς ἀπό τούς ἱερεῖς προσέρχονται στόν δεσποτικό θρόνο ἄπαντες οἱ ἱεροψάλτες μέ τάξη, πρῶτα ὁ πρωτοψάλτης, ἀκολουθεῖ ὁ λαμπαδάριος, ἔπονται οἱ δομέστικοι καὶ ἄπαντες οἱ λοιποί. Και αὐτό, γιατί καὶ οἱ ἱεροψάλτες θεωροῦνται κατώτεροι κληρικοί, καθότι χειροθετοῦνται ἀπό τόν ἐπίσκοπο γιά τήν διακονία στό ἀναλόγιο. Γιά τόν λόγο αὐτό, προκειμένου νά τηρεῖται ἡ ἱερότητα τῆς ἱεροψαλτικῆς διακονίας, καλόν εἶναι οἱ ἱεροψάλτες πού διακονοῦν στά ὅρια τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας νά χειροθετηθοῦν ἄπαντες στόν βαθμό τοῦ ἀναγνώστου. Γιά ὅσους ἱεροψάλτες δέν ἔχει γίνει αὐτό, καλόν εἶναι νά γίνουν οἱ σχετικές εἰσηγήσεις ἀπό τούς προϊσταμένους τῶν Ναῶν.

὾σον ἀφορᾶ στίς χοροστασίες, οἱ ἱεροψάλτες καλόν εἶναι νά προσαρμόζονται στό ἵσον πού δίδει ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὅχι νά διαμαρτύρονται φωνητικά, προκαλώντας παρηχήσεις καὶ κα-

κοηχίες μέ τίς ἐναλλαγές τῶν ἥχων. Ἡ ἰεροψαλτική τέχνη εἶναι θεοπαινίδα τῆς Θεολογίας καί ὅχι τό ἀντίθετο. Ὁ ἰεροφάλτης ὄφείλει νά γίνεται μυσταγωγός μέ τήν μουσική του τέχνη καί ἐπιδεξιότητα. Δέν πρέπει ποτέ νά κομπάζει γιά τή φωνή του, διότι Θεοῦ τό δῶρον. Γνωρίσαμε ταπεινούς ἰεροψάλτες μέ μικρές φωνητικές δυνατότητες καί τούς εἰδαμε νά ἀξιώνονται ἐπαυξήσεως τοῦ θεϊκοῦ ταλάντου τους καί νά φθάνουν στίς κορυφές τῆς ἰεροψαλτικῆς τέχνης καί ἀκούσαμε γιά κορυφές ἰεροψαλτικῶν φωνῶν πού στερήθηκαν τοῦ χαρίσματός τους ἀπό ἐγωισμούς καί ἀταπείνωτο φρόνημα.

Αντιλαμβανόμασθε ὅλοι μας, κλῆρος καί λαός, ὅτι οἱ ἰεροψάλτες ἔχουν μεγάλη ἀξία στήν Θεία Λατρεία. Αὐτό ὅμως δημιουργεῖ πρός τούς ιδίους τήν ύποχρέωση μεγάλης προσοχῆς ὥστε νά μή σκανδαλίζουν μέ τή συμπεριφορά τους, νά εἶναι σεμνοί, νά μήν χαμογελοῦν, νά μήν κάνουν γκριμάτσες καί σχόλια γιά τυχόν λάθη τῶν συναδέλφων τους ἰεροψαλτῶν, νά γίνονται πνευματικές κυψέλες καί νά δημιουργοῦν νέα φυτώρια μέ νέους ἰεροψάλτες γιά νά γίνεται ἔτσι ἀφενός ἡ καλῶς νοούμενη διαδοχή στίς θέσεις τους, ἀφετέρου γιά νά μεταφέρεται σωστά ἡ γνήσια μουσική βυζαντινή παράδοση στίς ἐπερχόμενες γενεές.

Μεγάλη σημασία στήν καλή ἀπόδοση τῶν ὕμνων τούς ὅποιους ψάλλουν οἱ ἰεροψάλτες ἔχει ἡ κατανόηση τῶν ἀρχαίων κειμένων τῶν τροπαρίων, ἀλλά καί ἡ βιωματική προσέγγιση ὅλων τῶν ψαλλομένων. Συμβαίνει, δυστυχῶς, τελευταίως στίς ήμέρες μας πού ἡ γλώσσα δυσκολεύει ἴδιαίτερα τούς νέους ἰεροψάλτες, νά μήν ἐμβαθύνουν στά κείμενα. Αὐτό σημαίνει αὐτομάτως ὅτι, ὅταν δέν κατανοεῖται ἐκ μέρους τους τό κείμενο, δέν μπορεῖ καί νά ἀποδοθεῖ σωστά στή μουσική του ἔξελιξη.

Οἱ ἰεροψάλτες ὄφείλουν ἀποβραδύς νά ἐγκρατεύονται στό φαγητό, νά νηστεύουν, νά προσεύχονται, νά μεταλαμβάνουν συχνά στό Ναό πού ψάλλουν, ἵτοι νά μετέχουν ἐνεργά στά Θεία Μυστήρια, οὕτως ὥστε αὐτά πού ψάλλουν νά τά ἐφαρμό-

ζουν. Πρᾶξις θεωρίας ἐπίβασις²⁶. Τό παράδειγμά τους νά γίνεται μίμηση ἀπό τούς μαθητές τους στό ἀναλόγιο.

Τέλος πρέπει νά ἐπισημάνουμε τήν καλή χρήση τῶν μικροφώνων. Πολλές φορές φεύγει ὁ κόσμος ἀπό τούς Ναούς, γιατί δέν ἀντέχει τούς ἥχους τῶν μεγαφώνων. Δέν εἶναι λίγες οἱ φορές πού οἱ ιεροψάλτες ωθούνται μόνοι τους τήν κονσόλα τοῦ ἥχου. Χρειάζεται καί πρός αὐτό τό θέμα ἡ ἀρετή τῆς διακοίνεως. Ἐδῶ ἰσχύει ὅχι ὅ,τι ἀρέσει στούς ιεροψάλτες, ἀλλά ὅ,τι συμφέρει στήν οἰκοδομή τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ καλή χρήση τῶν μικροφώνων γίνεται μέ τήν παρουσία τοῦ ἔξειδικευμένου ἡλεκτρονικοῦ χειριστοῦ τῆς κονσόλας τοῦ ἥχου καί μάλιστα αὐτό ἐπιτυγχάνεται καλύτερα, ὅταν ὁ Ναός εἶναι, εἰ δυνατόν, γεμάτος. Τό αὐτό πρέπει νά συμβαίνει καί μέ τήν λειτουργία τῶν μεγαφώνων ἔξωθεν τοῦ Ιεροῦ Ναοῦ. Φρονοῦμε ὅτι μόνον κατά τήν πανήγυριν καί τάς μεγάλας ἑορτάς πρέπει αὐτά νὰ λειτουργούν γιά νά μήν ἐνοχλοῦν ἀναιτίως τούς γειτνιάζοντας εἰς τόν Ιερόν Ναόν. Τό αὐτό καί γιά τήν χρήση τῶν κωδώνων, ἥτοι νά ἀποφεύγεται ἡ ἀσκοπή χρῆσις, νά ωθούνται ἡ ἔντασις, καθὼς καί ὁ ἥχος στά ύπό τῆς παραδόσεως ἡ τοῦ νόμου προβλεπόμενα καί νά ἀντιληφθούμε ὅτι διακονούμε σέ ἀστική περιοχή.

Στούς προϊσταμένους τῶν Ιερῶν Ναῶν συνιστοῦμε τό συντομότερο δυνατόν νά ωθούνται μέ τήν κονσόλα τοῦ ἥχου τῶν Ναῶν τους μέ τήν συνεργασία ἐκτός τοῦ εἰδικοῦ καί τῶν δύο ιεροψαλτῶν. Ἐπίσης, ἐκτός τῶν μικροφώνων τῶν ιεροψαλτῶν θά πρέπει νά ύπαρχει μέριμνα γιά ἐπιπλέον μικρόφωνα στό θρόνο τοῦ ἐπισκόπου, στήν Ωραία Πύλη, στήν Αγία Τράπεζα, τόσα ὅσοι καί οἱ ἐφημέριοι, τό μέγιστον τρία, ἵνα κινητό ἀσύρματο μικρόφωνο καί τέλος, ἀναλόγως τῶν βοηθῶν ιεροψαλτῶν, ἀντίστοιχα μικρόφωνα γιά νά γίνεται καλύτερη ἡ ἀπόδοσις τῶν ὕμνων.

Οἱ ιεροψάλτες ἀμα τῇ εἰσόδῳ τους στό Ναό ἀσπάζονται τις Ιερές Εἰκόνες, προσέρχονται κατόπιν ἐντός τοῦ Αγίου Βῆ-

²⁶ Γρηγόριος Θεολόγος, Λόγος Κ', Περί Δόγματος καὶ Καταστάσεως Ἐπισκόπων, P.G. 35, ΙΒ', Β', σ. 1080.

ματος και ἀσπάζονται τά χέρια ὅλων τῶν κληρικῶν και ὅχι μόνον τοῦ προεστῶτος. Ἐν συνεχείᾳ, λαμβάνουν εὐλογία γιὰ τήν ἔνδυση τοῦ ἐξωράσου τους, ἀνεβαίνουν στά ἀναλόγια τους, κάνοντας τό σύμβολο τοῦ σταυροῦ. Ανερχόμενοι δέν συζητοῦν, οὕτε τότε ψάχνουν νά βροῦν νά φαλλόμενά τους, διότι πρέπει πάντοτε νά είναι ἔτοιμοι ἀπό τήν προηγουμένη, οὕτε ἀκόμη ἐκείνη τή στιγμή πού συμβαίνει νά διαβάζεται ὁ ἐξάφαλμος νά συζητοῦν μεταξύ τους τί θά ψάλουν κατά τήν Θεία Λειτουργία. Ὄλα αὐτά είναι τακτοποιημένα ἀπό τόν Ἐσπερινό τῆς προηγουμένης.

Ὄταν τελειώνει ἡ Θεία Λειτουργία ἡ ὁ Ἐσπερινός ἡ ὄποιαδήποτε ἄλλη ἀκολουθία, ὀφείλουν οἱ ιεροψάλτες νά λαμβάνουν και πάλι τήν εὐχή τῶν ιερέων και νά ἀποχωροῦν. Ἐτσι, ἔχουν τήν εὐκαιρία οἱ ιερεῖς νά συζητήσουν μαζί τους σέ περίπτωση πού προκύψει κάποιο θέμα. Συμβαίνει πολλές φορές οἱ κληρικοί νά χρειάζεται νά συζητήσουν κάτι ἔκτακτο πού συμβαίνει ἡ θά συμβεῖ λειτουργικά μέσα στήν ἑβδομάδα και ἀναγκάζονται νά τούς τηλεφωνούν.

Τά ζάσα τῶν ιεροψαλτῶν τοποθετοῦνται ἀμα τῷ πέρατι τῆς ὄποιασδήποτε ἀκολουθίας στό εἰδικό ἑρμάριο τους και ποτέ δέν μένουν παρατημένα ὀπουδήποτε. Άπαιτεῖται νοικοκυριό και πρός τοῦτο, καθότι τά ζάσα τους ὀφείλουν νά είναι πεντακάθαρα και καλοσιδερωμένα. Υπεύθυνοι γιά τοῦτο παραπάνω είναι οἱ προϊστάμενοι τῶν Ναῶν.

11. ΝΕΩΚΟΡΟΙ

Καί οἱ νεωκόροι είναι ἄμεσοι συνεργάτες τῶν ιερέων. Είναι ὅμως πικρή ἀλήθεια ὅτι ἀποτελούν σήμερα ἓνα μεγάλο ἀγκάθι. Παλαιότερα ύπηρχαν νεωκόροι ἀνθρωποι εὐλαβεῖς. Σήμερα πολλοί Ναοί ἔχουν προβλήματα μέ τή συμπεριφορά τῶν νεωκόρων. Πολλοί πιστοί παραπονοῦνται γιά ἀπρεπεῖς συμπεριφορές, γιά ἀταξίες κ.τ.λ. Οἱ νεωκόροι είναι και αὐτοί συνεργάτες και μάλιστα τά αὐτιά και τά μάτια τῶν κληρικῶν. Ο νεωκόρος, κατά τήν ταπεινή μας ἀποψη, είναι ἡ βιτρίνα τοῦ

κάθε ναοῦ. Θά πρέπει νά είναι καθαρός, περιποιημένος, όχι αύστηρος, νά είναι προσηνής, γλυκομίλητος, νά δέχεται συστάσεις, ύποδείξεις καί παρατηρήσεις ἀπό ὅλους, νά μήν λογομαχεῖ μέ τούς ἐνορίτες, νά μήν περιφέρεται ἀσκοπα ἐν ὥρᾳ λατρείας στό Ναό, νά μήν ἔξοικειώνεται μέ τά θεῖα, νά είναι ἀγνός, ἔντιμος, ἄνθρωπος μεγάλης ἐμπιστοσύνης καί τέλος, νά μήν κατηγορεῖ, νά μήν συκοφαντεῖ, νά μήν «κουτσομπολεύει» καί πολλά ἄλλα.

Γιά ὅλα ὅσα θέλουμε καί ἀπαιτοῦμε ἀπό τούς νεωκόρους μας πρέπει νά βοηθήσουμε καί ἐμεῖς οἱ κληρικοί. Δέν πρέπει νά ἀρκούμεθα σέ συμπεράσματα τοῦ τύπου «δέν ξέρουν καὶ γι' αὐτό δέν πράττουν». Θά πρέπει νά τούς μάθουμε ἐμεῖς τό «τί», «πῶς» καί «γιατί» θέλουμε κάτι. Θά πρέπει νά τούς κατηχοῦμε μετά πολλοῦ ζήλου καί ύπομονῆς, δέν είναι κατώτεροι ύπαλληλοι, ἀλλά ἐκκλησιαστικά πρόσωπα πού ἐπιτελοῦν ἔξισου μεγάλη διαικονία, καί γι' αὐτό ὁφείλουμε νά τούς συμμορφώνουμε στά τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλωστε κανείς καί ἀπό ἐμάς τούς κληρικούς δέν τά ἥξερε ὅλα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλά τά μάθαμε σιγάσιγά καί ἀπό ζῆλο κινούμενοι ἐπαυξήσαμε τίς γνώσεις μας, κατά τό μέτρο τῆς δυνάμεώς του ὁ καθένας μας.

Πολλές φορές μερίδα ἐκ τῶν νεωκόρων ἐκφράζεται μέ ἀπρεπεῖς τό λιγότερο φράσεις καί συμπεριφορές τοῦ τύπου: «Πολλή δουλειά ἔπεσε σήμερα...», ἐνν. τά Ίερά Μυστήρια, κ.ἄ., γιά τίς ὅποιες εὐθυνόμαστε φυσικά πρωτίστως ἐμεῖς οἱ κληρικοί. Στό θέμα τῆς καθαριότητας πρέπει νά εἴμασθε ἀπαιτητικοί. Ὁσο κουρασμένοι καί ἀν είναι οἱ νεωκόροι ἀπό τά μυστήρια τοῦ Σαββάτου, θά πρέπει νά τούς συνηθίσουμε ὅτι κέντρο της μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας είναι ἡ Θεία Εὐχαριστία, στήν ὅποια ἀρμόζει καθαριότητα ύποδειγματική.

Τό Ιερό Βῆμα είναι ὁ ιερός χῶρος μας. Τά εἰδη πού βρίσκονται μέσα στό Ἀγιον Βῆμα πρέπει νά είναι τά πλέον χρήσιμα. Δέν είναι ἀποθήκη τό Ίερό Βῆμα καί σ' αὐτό ἄς προσέξουμε ὅλοι μας καί ἄς συνηθίσουμε ἔτσι τούς νεωκόρους μας. Κατά τίς ἐπίσημες ήμέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἄς δίνουμε μία ἄλλη εἰκόνα στήν ἐμφάνιση τῶν νεωκόρων μας. Μποροῦμε νά τούς ἐφοδιάσουμε μέ μία καλή στολή νεωκόρου, ὥστε ὅχι μόνον

έμεις οί κληρικοί νά λαμπροφοροῦμε, ἀλλά καί οί νεωκόροι μας νά μήν εἶναι ἀτημέλητοι. Ὅσον ἀφορᾶ στίς νεωκόρισσες χρειάζεται προσοχή. Ή γυναίκα νεωκόρος πρέπει νά φοβᾶται τό Ιερό Βῆμα καί ὅχι τό Ιερό Βῆμα τήν Νεωκόρο! Τέλος, οί προϊστάμενοι τῶν Ιερῶν Ναῶν ὄφείλουν, μέσα στά ἐπιτρεπτά δρια τῶν οἰκονομικῶν τῶν Ναῶν τους, νά προσέχουν ίδιαίτερα καί στήν ἀμοιβή τῶν φιλοτίμων νεωκόρων, ὡστε οί καλοί καί χρήσιμοι πάντα νά αἰσθάνονται τήν ἐκδηλουμένη ἀγάπη μας διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ, καθὼς ἐπίσης καί μέ ἄδειες, ἀναγκαῖες γιά τήν ξεκούρασή τους.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όλα τά ἀνωτέρω, ἀγαπητοί μου Πατέρες, πιστεύω πώς θά συμβάλλουν στήν καλλίτερη εἰκόνα τῆς Τοπικῆς μας Ἐκκλησίας καὶ θά ἀναπαύσουν τὸν πιστό λαό μας ἀπό τυχόν μικρότητες καὶ ἀδυναμίες. Παρακαλῶ νά συμμερισθεῖτε τήν ποιμαντική μου ἀγωνία καὶ νά ἐφαρμόσετε τίς πνευματικές καὶ πρακτικές μου παραινέσεις ὅχι μόνον ἀπό ὑπακοή, ἀλλά καὶ διότι συμμετέχετε στό ὄραμά μου γιά τήν διαποίμανση τῆς Τερᾶς Μητροπόλεως μας. Εἶναι ἄλλωστε πρός ὅλους σας ξεκάθαρο ὅτι διακονοῦμε σέ μία ἀστική περιοχή μέ ίδιαιτερότητες καὶ μέ συγκεκριμένες ποιμαντικές προκλήσεις. Ο ἐπανεναγγελισμός τῶν πιστῶν μας εἶναι ἀναγκαῖος καὶ ἡ εὐθύνη δική μας. Η Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πάντοτε ἔχει ιεραποστολική προοπτική καὶ ἡ ἀποστολική διαδοχή μας καθιστᾶ ύπηρέτες καὶ διακόνους τοῦ Εὐαγγελίου. Έν τῇ Ἐκκλησίᾳ καλούμασθε νά ἐφαρμόσουμε τήν ἀνιδιοτελή ἀγάπη γιά τὸν ἄνθρωπο καὶ νά διακονήσουμε τήν ἀλήθεια καὶ τήν δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ πρός πάντας. Η ἐντολή τοῦ Κυρίου μας εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρη «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες ἀντούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καὶ μέσα στό συνεχῶς μεταβαλλόμενο περιβάλλον μας ἀποτελεῖ τήν πυξίδα καὶ τόν κανόνα τῆς ιερατικῆς μας πορείας.

Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον
ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος!

Ο Μητροπολίτης

† Ο Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας ΓΑΒΡΙΗΛ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, Διάλογος ἐν Χριστῷ κατά πασῶν τῶν Αἰρέσεων, Περὶ τῆς Θείας Προσευχῆς, P.G. 155, 536-670.

- Περὶ τῶν Ιερῶν Τελετῶν, P.G. 155, 176-238.
- Περὶ τῆς Ιερᾶς Λειτουργίας, P.G. 155, 253-304.
- Περὶ τῆς Ιερᾶς Τελετῆς τοῦ Ἀγίου Ἐλαίου, P.G. 155, 515-536.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ, Λόγος Κ', Περὶ Δόγματος καὶ Καταστάσεως Ἐπισκόπων, P.G. 35, 1065-082.

- Λόγος Β' Ἀπολογητικός τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἔνεκεν, καὶ αὖθις ἐπανόδου ἐκείθεν, μετά τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου χειροτονίαν, ἐν φάσι τοῦ τῆς Ιεροσύνης Ἐπάγγελμα, P.G. 35, 407-514.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΓΑΣ, Επιστολαῖ, Πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν, Περὶ Κοινωνίας, P.G. 32, Επ. 93, 484-486.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ Ἀληθείᾳ Προσκυνήσεως καὶ Λατρείας, Λόγος Ἐκτος, P.G. 68, 407-478.

ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ, Πρὸς Λεόντιον Ἡγούμενον, Περὶ τῶν κατὰ τὴν Σκῆτην Ἀγίων Πατέρων, καὶ Περὶ Διακρίσως, Λόγος Ωφελείας πολλῆς ἀνάμεστος, Φιλοκαλία τῶν Ιερῶν Νηπτικῶν, τ. Α', Ειδ. Παν. Τζελάτη, Αθήνα, 1893, σ. 47-55.

Πράξις Πέμπτη τῆς ἐν Χαλκηδόνι Ἀγίας Συνόδου, MANSI JOANNES, *Sacrorum Conciliorum*, VII, 97-118.

ΡΑΛΛΗ Γ. – ΠΟΤΛΗ Μ., Σύνταγμα Θείων καὶ Ιερῶν Κανόνων, τ. Β' ΑΘΗΝΑΙ, 1852.

ΠΑΠΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Μητροπ. Ἐλενουπόλεως [νῦν Χαλκηδόνος], Βιβλιογραφία Ιερατικῶν καὶ Λειτουργικῶν ἄμφιων τοῦ Βυζαντινοῦ Τύπου, Αθῆναι, 1981.

ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ Μ. ΙΩΑΝΝΗΣ, Λειτουργική Α', Εἰσαγωγή στήν Θεία Λατρεία, Γ' Ἐκδοση, Θεσσαλονίκη, 2000, σ. 287-289, 295-298.

ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗΣ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, *Πνευματική Πατρότητα και Ποιμαντικές Αρχές*, Εισήγηση σε ήμερο διά της Τεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Έλλαδος μέ θέμα: «*H ἀντιμετώπιση τῶν ψυχικῶν διαταραχῶν στό πλαίσιο τοῦ μνηστηρίου τῆς Ἱερᾶς ἐξομολογήσεως*», Θεσσαλονίκη 2009.

ΓΙΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΣ, *Εύχαριστία και Κανονική Παράδοση*, Θεολογία, τ. 86, τεύχος 3, Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2015, σ. 3-6.

